

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Hevesaranyosi-Fedémesi dombvidék (HUBN20013) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

Eger
2014

Ügyfél:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező
Schmotzer András
Bartha Csaba

Közreműködő szakértők

Erős Róbert
Gombkötő Péter
dr. Juhász Péter
Kalmár Zsuzsanna
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Mező Hedvig
Sulyok József
Szatmári Lajos Zoltán

Térképeket készítette:
StrateGIS Kft.
(Debrecen)

Fényképeket készítette:
Bartha Csaba

Tartalomjegyzék

1. A terület azonosító adatai.....	1
1.1.Név.....	1
1.2.Azonosító kód.....	1
1.3.Kiterjedés.....	1
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	1
1.4.1.Jelölő élőhelyek.....	1
1.4.2.Jelölő fajok.....	1
1.5.Érintett települések.....	1
1.6.Egyéb védeltségi kategóriák.....	2
1.7.Tervezési és egyéb előírások.....	2
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	2
1.7.2.Településrendezési eszközök.....	2
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	3
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	3
1.7.5.Halgazdálkodási tervek.....	3
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	3
1.7.7.Egyéb tervek.....	3
2.Veszélyeztető tényezők.....	3
3.Kezelési feladatok meghatározása.....	7
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	7
3.1.1.Fő célkitűzések.....	7
3.1.2.További célok.....	8
3.2.Kezelési javaslatok.....	8
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	9
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	35
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	35
3.2.4.Kutatás, monitorozás.....	35
3.2.5.Mellékletek.....	37
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	40
3.3.1.Agrártámogatások.....	40
3.3.2.Pályázatok.....	42
3.3.3.Egyéb.....	42
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	42
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	42
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	43
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	43
4.Térképek.....	45
5.Fotódokumentáció.....	59

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánk 2004-es csatlakozásakor a Natura 2000 területek már kijelölésre kerültek, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2012-ben. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004.(X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Hevesaranyosi-Fedémesi dombvidék kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20013

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1238,04 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 40A0* – Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6240* – Szubpannon sztyeppék
- 91G0* – Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal
- 5130 – Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérekben vagy mészkedvelő gyepekben
- 6210 – Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 91M0 – Pannon cseres-tölgyesek

(* -val jelölve a kiemelt jelentőségű élőhely)

1.4.2. Jelölő fajok

- közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi szám számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Bátor	Heves	35,92	2,9
Bükkszék	Heves	0,16	0,01
Egerbocs	Heves	145,44	11,7
Fedémes	Heves	94,76	7,69
Hevesaranyos	Heves	704,66	56,9

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Tarnalelesz	Heves	257,10	20,8

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Országos jelentőségű védett természeti terület	-	Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet	67,64 ha (5,4%)	16/1993. (IV. 7.) KTM rendelet a Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet létesítéséről
országos ökológiai hálózat	-	magterület és folyosó	1238,04 ha (100%)	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre vonatkozó természetvédelmi kezelési terv nem készült. A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel nem rendelkezik.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Megyei területrendezési tervek:
  - A Heves Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 12/2005 (IV.29.) számú rendelete Heves Megye Területrendezési Tervéről
(http://www.hevesmegye.hu/files/rendeletek/a_202-207_oldal.pdf)
  - 10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet Heves Megye Területrendezési Tervéről szóló 12/2005. (IV.29.) HMÖ rendelet módosításáról
- Településrendezési tervek:
  - Bátor – nem áll rendelkezésre
  - Bükkszék Község Önkormányzat 11/2007. (X.03.) számú rendelete a helyi építési szabályzatról
  - Egerbocs Község Önkormányzat 2/2007. (III.28.) számú rendelete a helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről
  - Fedémes Község Önkormányzata Képviselő-testületének 4/2007. (IV.16.) számú rendelete a helyi építési szabályzatról
  - Hevesaranyos Község Önkormányzat 6/2006. (IV. 29.) számú rendelete a helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről
  - Tarnalelesz Község Önkormányzata 2/2007 (III.22.) rendelete számú rendelete a helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található, a Tarnaleleszi erdőtervezési körzetbe tartozik.

A körzeti erdőterve 2004. január 1. és 2013. december 31. között volt hatályos, jelenleg átmenti erdőterv megállapítására került sor és a gazdálkodás ez alapján zajlik. A körzeti erdőtervezés most folyik, erdőterv határozat még nem került kiadásra. (A tervezés során érintett Tarnaleleszi erdőtervezési körzet törzskönyvi száma: 552.; https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszet_szakteruletek/erdotervezes). A vonatkozó erdőterv rendelet száma: 60/2013. (VII.19.) VM rendelet (14. melléklet: Tarnaleleszi erdőtervezési körzet).

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A terület az Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-Bükk-Csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.)

A Mátra-Bükk-Csereháti vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve 2017-ig, az érintett vadgazdálkodási egységek – a 700410 számú Felső-Tarnavidéki Vadásztársaság (Tarnalelesz), illetve 700510 számú Hevesaranyos és vidéke Vadásztársaság (Eger) – vadgazdálkodási üzemterve egy éves időtartamú, a jelenlegi 2015.02.28-ig érvényes (http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/korz_ff.pdf alapján). Az üzemtervet jóváhagyó határozat száma: 19.4/V-401-59/2007.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízügytő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 2-11. azonosítóval rendelkező „Tarna” tervezési egységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2009. szeptember): http://www.vizeink.hu/files3/2_11_Tarna_VGT.pdf

1.7.7. Egyéb tervek

A Natura 2000 célkitűzéseit, a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek természetvédelmi állapotát negatívan befolyásoló egyéb tervek nem ismertek.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=köze-pes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	művelési mód változása	M	50	borókások (5130), meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), sárga gyapjasszövő – a domboldalak és völgytalpak helyenként teljesen kezeletlenek, itt a kezelés (legeltetés, legelőtisztítás, kaszálás) hiányában a spontán szukcesszió előrehaladott. Máshol a túllegeltetés okoz vagy okozhat ugyanezen élőhelyeket és fajokat érintően negatív változást

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=köze-pes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				(degradáció, egyedszám csökkenés). Egyes esetekben az évtizedek óta felhagyott szántók már regenerálódtak, itt a létrejött gyepek szántóvá történő visszaalakítása jelenthet problémát.
A04.01	intenzív legeltetés	M	50	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a Bolya- és a Fedémesi-patak-völgye térségében helyenként a túllegeltetés okoz vagy okozhat degradációt, egyedszám csökkenést, eróziót.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	50	borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*) – az élőhelyek és fajok hosszú távú fennmaradását a kezelés biztosítja. A legeltetés elmaradásával megkezdődik, felgyorsul a szukcesszió, az élőhelyek átalakulása. Hosszú távon beerdősül a terület. A tervezési területen ez is jellemző.
B01	erdőtelepítés	M	50	borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), – ma még nem jellemző, de az esetleges jövőbeni erdőtelepítés jobbra csak a jelölő gyepek rovására valósítható meg, ami az élőhelyek és az azokhoz kötődő fajok eltűnését eredményezi.
B02	erdőgazdálkodás	H	50	pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek(91M0) ill. magyar tavaszi-fésűsbagoly, közönséges denevér – a nem megfelelő gazdálkodás (erdőfelújítás, nevelővágás, véghasználatok, holt fa hiánya) erdőszerkezet változást, élőhely átalakulást, degradációt (erózió, gyomok, inváziós növények megjelenése), fajok egyedszám csökkenését eredményezi.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	L	10	borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*) – a ma még csak kismértékű és kihasználtságú ösvények, keréknymok számának jövőbeni növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=köze-pes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				növények megjelenése), fajok egyedszám csökkenését eredményezi. Legeltetés kapcsán a hajtóutak már ma is problémát okoznak.
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	75	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a nagyvad állomány túrásával, taposásával, rágásával ma még csak közepes mértékű veszélyt jelent, de a tendenciát látva, jövőbeni további növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós növények), fajok egyedszám csökkenését eredményezi.
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	L	5	borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*) – a ma még elhanyagolható mértékű crossmotorozás jövőbeni növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós növények megjelenése), fajok egyedszám csökkenését eredményezi.
G01.05	vitórlázó repülés, sárkányrepülés, siklóernyőzés, hőlégballonozás	L	5	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*) – Fedémes közeliében siklóernyős oktatóbázis van, mely jövőbeni használata az élőhelyek degradációját, a taposás nyomán a jelölő fajok egyedeinek közvetlen veszélyeztetését (pusztulását) okozza.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	75	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0) ill. magyar tavaszi-fésűsbagoly, sárga gyapjasszövő, közönséges denevér – az élőhelyek jelentős része közvetlenül érintkezik akácosokkal, akácosodó gyepekkel, ill. már az aranyvessző is megjelent. Az élőhelyek homogénné válnak, az őshonos fajok erősen visszaszorulhatnak, monodomináns inváziós foltok alakulhatnak ki,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=köze-pes, L=alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				táplálkozótérületek szűnnek meg. A tervezési területen (és a térségben) az özönfajok a legnagyobb természetvédelmi problémát okozzák.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	30	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a nem kezelt száraz élőhelyeken főként a siskanádtippán és a kőkény okoz problémát, a gyepek, cserjések fajkészletének leromlását jelzi. A nedves élőhelyeken a nád, helyenként a szittyófajok és a rekettyefűz viselkedik hasonlóan. A tölgyesekből a helytelen gazdálkodási mód következtében elegendően cseresek lesznek. stb.
J01.01	leégés	H	50	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a tervezési terület 20-60%-ának ismétlődő, tavaszi leégése szándékos emberi tevékenység következménye. Eredményeként a gyepek, cserjések és erdők helyenként maradandóan károsodnak (elégnek). A rendszeres tüzek az élőhelyek átalakulását, degradációját is okozzák.
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	H	75	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – az előző veszélyeztető tényezőkhöz hasonlóan ez is elsősorban a kezelések hiányaként, illetve a negatív hatások eredményeként jelentkezik. A fátlan élőhelyek záródása több fényigényes jelölő faj szempontjából kedvezőtlen.
Jövőbeli potenciális hatások				
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására	M	75	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*), borókások (5130), meszes

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M=köze-pes, L=alacsony)	Érintett terület nagyysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
	bekövetkező változások			alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), szubpannon sztyeppék (6240*), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0*), pannon cseres-tölgyesek (91M0), – A szárazodás elsősorban az üdebb gyepeket veszélyezteti, másrészt közvetve a szárazságtűrő inváziós fajok terjedéséért is felelős lehet. A hőmérsékleti és csapadék szélsőségek sem kedveznek a jelölő élőhelyek és fajok számára, élőhelyek átalakulást okozhatja.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0)
- boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérekén vagy mészkedvelő gyepekben (5130)
- meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-élőhelyek) (6210)
- szubpannon sztyeppék (*6240)
- pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal (*91G0)
- pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatók.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek (6210), sztyepprétek (6240), valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) cserjésedésének, akácosodásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkal;
- A késő tavaszi avartüzek megakadályozása a kontinentális sztyeppcserjések (40A0), borókás gyepek (5130) védelme érdekében;

- A területen található természetszerű erdők (kiemelten a gyertyános-tölgyesek /91G0), és cseres-tölgyesek /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása, A túltartott vadállomány szabályozása az erdei élőhelyek degradációs folyamatainak megakadályozása céljából;
- Minden jelentősebb épületlakó denevérrkolónia esetében biztosítani kell a szálláshelyek zavartalanságát és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartását. Szaporodási időszakban gondoskodni kell minden jelentősebb épületlakó denevérrkolónia esetében az épületek díszkivilágításának mellőzéséről (elsősorban a közönséges denevér – *Myotis myotis* védelme érdekében).
- A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) állományának fenntartása, egyed-számának növelése az élőhelyeül szolgáló cseres-tölgyesek (91M0) kedvező természetvédelmi helyzetének biztosításával (természetszerű fafajösszetétel, állományszerkezet).
- A gyepterjes mozaikok fenntartása, a szegélyélőhelyek védelme és kialakítása, elsősorban a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) megőrzése érdekében.

3.1.2. További célok

- A késő tavaszi avartüzek megakadályozása a leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), és a piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) populációk védelme érdekében;
- A prioritások között nem szereplő ligeterdők (91E0), bükkösök (9130), molyhos tölgyesek (91H0) és erdős-sztyepp erdők (91I0) kedvező természeti állapotának fenntartása, a folyamatos erdőborítás irányába történő gazdálkodás elősegítése, az elegyesség és korosztályviszonyok javítása;
- A természetszerű erdőket veszélyeztető idegenhonos fafajok (akác) fokozatos visszaszorítása mechanikus és vegyszeres kezelésekkel;
- Piros kígyószisz (*Echium russicum*) alacsony virágzási aránya (>20 tő) esetén maggyűjtés, mesterséges szaporítás;
- Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) alacsony virágzási aránya (>50 tő) esetén (szubpopulációként) maggyűjtés, mesterséges szaporítás;
- Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) élőhelyeinek fenntartása cserjeirtással, az állományszerkezet szabályozásával (pl. lombkoronaszint záródottsága);
- Erdei denevérfajok élőhelyének biztosítása megfelelő területű idős erdőállományok fenntartásával és az odvasodó idős faegyedek kíméletével;
- A talajfelszín bolygatásával járó sporttevékenységek fokozatos visszaszorítása.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 619 élőhelyfolt van), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepek cserjései, erdőfoltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javaslunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában **kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.**”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

A tervezési területen a rét/legelőgazdálkodás, illetve az erdőgazdálkodás dominál, a kezelési egységek szintjén célszerű a kezelési javaslat előírásokat megfogalmazni.

A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület nem támogatandó. Bánya-telek kialakítása és infrastrukturális fejlesztés nem javasolt.

Biztosítani szükséges a denevér-szálláshelyek zavartalanságát és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű beropulónylások, héjazat) fenntartását. Szaporodási időszakban gondoskodni kell minden jelentősebb épületlakó denevértől esetében az épületek díszkivilágításának mellőzéséről.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

KE-1 kezelési egység: gyepek, erdők és cserjések mozaikja

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ez a tervezési terület legjelentősebb kiterjedésű kezelési egysége, melyhez a víz által befolyásolt völgytalpakon és a zárt erdőtömbön kívüli élőhely-mozaik tartozik. Lehatárolását nagyfokú heterogenitása indokolja: míg a többi kezelési egység homogénebb és egységesebben kezelhető, addig ennél az ingatlanvilvántartás és az élőhelytipizálás/kezelés nem feleltethető meg ennél kisebb egységekben egymásnak. Utak felújításakor, karbantartásakor vagy esetleges létesítések kohászati melléktermék (salak) és építési törmelék, sirt használata kerülendő.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: gyékényesek és tavi kákások (B1a); erdőssztyeprétek, félszáraz írtásrétek, száraz magaskórósok (H4); löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); jellegtelen üde gyepek (OB); jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); üde és nedves cserjések (P2a); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2); cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a); hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök (P7); vágásterületek (P8); őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősavok (RA); őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, (RB); őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC); ültetett akácok (S1); extenzív szántók (T6); tanyák, családi gazdaságok (U10) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 5130 – borókásodó szárazgyepek; 6210 – mészes alapközetű féltérmeztes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) fontos orchidea-élőhelyei; 6240 – pannon lejtőssztyepek és sziklafüves lejtők; 91G0* – pannon gyertyános tölgyesek; 91M0 – pannon cseres-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), janka tarsóka (*Thlaspi jankae*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- érintett földrészlet(ek): Bükkszék: 027/7, 027/8; Bátor: 021, 022/3, 022/4, 022/5, 022/7, 022/8, 026/1, 027; Egerbocs: 086/2b, 086/2c, 092/2, 097/10, 097/12, 097/13, 097/14, 097/16, 097/17, 097/18, 097/19, 097/22, 097/3, 097/6, 097/7, 097/9; Fedémes: 07/2, 07/4, 081, 082, 083/1, 083/2, 084, 085/1a, 085/1b, 085/2, 087/10a, 087/10b, 087/11a, 087/11b, 087/11c, 087/11d, 087/12, 087/34a, 087/34c, 087/5, 087/6, 087/7, 087/8, 087/9, 090, 091/1, 091/2, zártkert, művelésből kivett terület; Hevesaranyos: 02/1, 02/4, 02/5a, 02/5b, 02/7, 013/2, 024, 082/3, 085/1, 085/2, 094/2, 095/2 (részben), 095/4, 095/5, 098/1, 098/2, 098/3, 098/4, 098/5, 098/6, 099, 0108, 0123/1, 0123/2, 0123/3, 0134, 0135, 0136 (részben), 0138, 0139/1, 0139/2 (részben), 0139/3, 0140 (részben), 0142 (részben), 0145/7, 0151/2, 0153 (részben), 0154 (részben), 0189, 0200, 0205, 0201/1, 0201/2, 0201/3, 0201/4, 0204/3, 0204/4 (részben), 0204/5; Tarnalelesz: 043/15, 043/16, 043/17, 043/18, 043/19a, 043/19b, 043/19c, 043/19d, 043/19f, 043/19g, 043/19h, 043/23b, 043/23c, 043/23d, 043/23f, 043/24b, 043/24c, 043/24d, 043/24f, 043/25a, 043/25b, 043/25c, 043/25d, 043/25f, 043/26, 044/15, 046/10, 046/11, 046/8, 050/11, 050/12, 050/8, 056/10, 056/11, 056/12, 056/13, 056/14, 056/15, 056/16, 056/17, 056/18, 056/19, 056/20, 056/21, 056/22, 056/23, 056/24, 056/25, 057, 058/10, 058/11, 058/13, 058/14, 058/15, 058/16, 058/6, 058/7, 058/8, 058/9, 059/1, 059/2, 059/3, 060/1, 066, 067/1a, 067/1b, 067/10, 067/11, 067/12, 067/13, 067/2, 067/3, 067/4, 067/5, 067/7, 067/8, 067/9, 068/1, 068/2, 068/3, 068/4, 068/5, 068/7, 068/8a, 068/8b, 068/8c, 069/1b, 069/1d (részben), 069/1f, 069/1g, 069/2a, 069/2b (részben), 069/2d, 069/2f, 069/2h, 069/3, 069/4b)
- érintett erdőrészlet(ek): Egerbocs: 1TI, 17F; Fedémes: 21A, 21C, 24A; Hevesaranyos: 14A3, 20B, 20D, 20E, 20F, 20G, 20H; Tarnalelesz: 43A, 43B, 43C, 43D, 43E, 43F, 43G, 43H, 43I, 43J, 43N, 44C (részben), 44F

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Gazdálkodási rendszerbe nehezen illeszthető, részben már cserjésedő, erdősülő, illetve beerdősült (üzemtervezett) fás és fátlan élőhelytípusok finom mozaikja, melyet kisebb szántók is tagolnak. A kezelési javaslatok a gyeperdős-komplex fenntartását, a további szukcesszió megállítását szolgálják. A gazdálkodás során a közönséges boróka, pukkanó dudu-

fürt, csepleszmegegy valamennyi egyedének visszahagyása, a vadgyümölcsök és más elegendő fajok, illetve a kocsánytalan tölgy kímélete szükséges.

- Szántók esetén: A ma is használt szántók esetében a kisparcellás művelés fenntartása, a csekély környezeti terheléssel járó gazdálkodás és az évelő haszonnövény termesztés javasolt. A felhagyott szántók visszagyepesítése jól szolgálja a Natura 2000 célok megvalósulását, itt a regenerációt elősegíteni szükséges, illetve a művelési ág váltás (szántó→gyep) indokolt.
- Gyepek és fásítások esetén: A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárazzás, mint egyedüli élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A félszáraz gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az érintkező szántók felé cserjés sávot kialakítani. A fásításokból elsősorban az idegenhonos fajok kitermelése szükséges.
- Erdőterületek esetén: Az üzemtervezett erdőkből is elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem az erózió megakadályozását is szolgálja. Részben emiatt az érintkező erdőterületeken folyó gazdálkodás során a fahasználatokon túl a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.
- A jelölő élőhelyek és értékes fajok megőrzése érdekében egyes esetekben a kaszálás és legeltetés idő- és térbeli korlátozás javasolt. Az égetés, mint kezelési mód, csak különösen indokolt esetben és kontrollált formában támogatható.

A vízgazdálkodási feladatokat az érintett patakok tekintetében (Bocsi-, Aranyosi-, Buja-, és Fedémes-patak) esetében is össze kell hangolni a természetvédelmi célállapotot elérő fenntartási munkákkal (a vizek jó ökológiai állapotának elérése érdekében).

- Az érintett vízfolyásszakaszon a vízügyi kezelőnek az 1995. évi LVII. törvényben, a 482/2013. (XII. 17.) Korm. rendeletben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, valamint a 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően kell a medret és a parti sávot kezelnie (az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozásmentes továbbvezetése érdekében).
- A vízgazdálkodási tevékenységeket úgy kell elvégezni, hogy a nem jelölő státuszú fajok (vágócsík, vöröshasú unka) és egyéb védett fajok hosszútávú fennmaradási lehetőségei fennmaradjanak.
- A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők.
  - A meder hígofil üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető a víztest árvízvédelmi funkcióival is.
  - A fásszáru fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (füzek, fehér nyár), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác, gyalogakác, zöld juhar, amerikai kőris) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró” egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőképzőképes zöld juhar és amerikai kőris esetében).
- Amennyiben vízkárelhárítási célból, a túlburjánzott vízi növényzet eltávolítása, a mederüledék eltávolítás elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely ké-

sőbb fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, ill. élőhely biztosítása a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. Javasolt a kezelési egység területén part menti pufferzóna kialakítása és fenntartása.

- A víztest ökológiai állapotát, illetve az ökológiai vízigényt negatívan befolyásoló beavatkozások minimalizálása a cél (vízkivétel, mezőgazdaságból származó szennyezés).

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (60/2013. (VII.19.) VM rendelet) és az átmeneti körzeti erdőterv, továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos. (SZ01)
- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki. (SZ12)
- A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ15)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges. (SZ20)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók. (SZ25)
- Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést. (SZ27)
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár. (SZ28)
- Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Lejtőirányú művelés nem megengedett. (SZ50)
- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52)

- Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ54)
- A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani. (SZ59)
- Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni. (SZ60)
- Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos. (SZ62)
- A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására. (SZ65)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)
- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákban álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell. (SZ68)
- A kaszátlan területek kialakítását és elhelyezkedését a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni. (SZ70)
- A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni kell. (SZ71)

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárazítás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazítás. (GY112)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Előhelyrekonstrukció. (GY118)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntar-

- tása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
  - Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
  - Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
  - Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
  - Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
  - Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
  - Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
  - A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
  - Őshonos fafajú állományok véghasználatuk során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
  - A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
  - A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
  - A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
  - A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
  - A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
  - Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
  - Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
  - Az erdősitések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
  - Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőössztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
  - Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatuk és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
  - Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatuk során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
  - Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
  - Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása. (E67)
  - Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
  - A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)

- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
  - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
  - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember
  - Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
  - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
  - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
  - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
  - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Erdősztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és faszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében. (E86)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szántókkal érintkező szélein a külső, kedvezőtlen hatásokat mérsékelendő, őshonos fajokból álló cserjesáv kialakítása/fenntartás javasolt. A felhagyott szántók regenerálódást, a szukcessziós folyamatok elősegítését a közeli természetes (félzáraz) gyepről származó kaszálék elterítésével lehet segíteni, illetve annak fajával gyepesíteni indokolt.

A kezelési egység gyepterületén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdősülés) lassítása és a fásszáruak további térhódításának megakadályozása cél, de a jelenlegi erdőterület visszaszorítása nem indokolt. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott kompleteket javasolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges.

Az akácosok esetében rövid- és középtávon megfogalmazható az állományok felszámolása és területük visszagyepesítése és/vagy szerkezetátalakításuk öshonos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. A gyepterület és az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalkozás alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. Jelenleg ezen faállományok csak részben üzemtervezettek, de több esetben a jövőben esedékes erdőtervezéskor számítani lehet ennek bekövetkeztére.

A területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. Utak felújításakor, karbantartásakor vagy esetleges létesítésekhez kohászati melléktermék (salak) és építési törmelék, sirt használata kerülendő. A Tarnalelesz 068/8 hrsz-on engedély nélküli siklóernyős bázis működését felül kell vizsgálni. További üzemeltetése természetvédelmi kezelői hozzájárulás és természetvédelmi hatósági engedély birtokában lehetséges.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Az ebbe a kezelési egységbe tartozó azonos élőhelyek legtöbbször egymástól távol és kisebb-nagyobb (244 m² – 20,9 ha közötti) foltokban fordulnak elő, élőhelytípus alapú összevonásuk homogén egységbe nem volt lehetséges. A kezelési egység a völgytalpakat kivéve összefüggően, a dombok aljától a gerincekig húzódik. A valamikor kisebb erdőfoltokkal tagolt, túlnyomórészt legeltetett félszáraz gyepek mára a gazdálkodás felhagyásával erőteljes cserjésedésbe, erdősülésbe kezdtek, amit az erdőtelepítések is gyorsítottak. Az élőhely-mozaikok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos átalakulás is megfigyelhető, amit sajnos az inváziós fajok jelentősen befolyásolnak. Az utóbbi években kedvező irányú változás kezdődött, több helyen ismét gazdálkodni kezdtek.

A kezelési egység területe szántó, gyepterület (illetve rét, legelő), erdő és kis részben kivett művelési ág. Az ehhez a kezelési egységhez tartozó kispárcellás szántók egy része (néhány éve, vagy jellemzően több évtizede) felhagyott, visszagyepesedett, s ma már szórta cserjéket is tartalmaz. Itt különböző szukcessziós stádiumú félszáraz és sovány gyepeket, valamint a regenerálódás kezdeti szakaszán álló fátlan társulásokat találunk. Az élőhely-mozaikok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos záródás is megfigyelhető. A felhagyott szántókon és a gyepeken a gazdálkodás háttérbe szorítása miatt a cserjésedés és az erdősülés egyre jelentősebb mértékű. A művelt szántókon elsősorban lucernát és kis mértékben kapás növényeket termesztnek, (illetve vadföldek). A hasznosítást a vad károkozása akadályozza, részben emiatt sok a visszagyepesedett szántó. Természetvédelmi szempontból a művelési ág váltás (szántó → gyepterület) és a rét- vagy legelőgazdálkodás preferálandó. A felhagyott szántók esetleges újbóli művelésbe vonásával a Natura 2000 célok sérülhetnek, emiatt nem támogatandó. A kezelési egység szántói a dombok alsó részén, az oldálvölgyek talpán helyezkednek el.

A lejtők alján és a plakor helyzetben fekvő rétek elenyésző részét kaszálják, emiatt a szukcessziós folyamatok itt is meghatározóak. Természetvédelmi szempontból rendszeres kaszálásuk lenne szükséges.

A kezelési egység legjelentősebb kataszteri tömbjét a lejtőkön és a dombtetőkön elterülő legelők jelentik, mely a hegylábperemi sztyeprétek-cserjések-erdők mozaikjaként országunk egyik ritka és veszélyeztetett élőhelytípusa. A jelenleg ismert hazai állományok jelentős része másodlagos eredetű, regeneráció eredményeképp jött létre. A tervezési területen található erdőssztyep mozaik regionálisan is jelentős kiterjedésű. A mozaik gyepek eleméhez köthetők a jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok (félszáraz gyepek). Jelenleg a sztyeprétek egy részének juhval és szarvasmarhával történő legeltetési hasznosítása folyik, ami hosszú távon, a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével fenntartandó. A gyepek hasznosítása évek óta jobbra az agrártámogatási feltételek biztosítására szorítkozik és nem a tényleges gazdálkodás része. Ezzel ugyan továbbra is lassítani lehet a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót, de Natura 2000 célokból indokolt lenne a valódi rételegőgazdálkodás visszatérése. Az égetés, mint kezelési mód, csak különösen indokolt esetben és kontrollált formában támogatható.

A cserjések túlnyomó részt töviskesek – amelyeket kökény, galagonya, vadrózsa, vadkörte alkot –, de üde – fagyal, veresgyűrű som, mogyoró, valamint az őshonos fafajok fiatal egyedeivel jellemezhető – foltok is vannak. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (cserjésedés/záródás megakadályozása, inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

Az idegenhonos fafajokat elsősorban gyepekre ültették, amit sok esetben a lágyszárú szint még ma is mutat. Az üzemtervezett állományok szerkezetátalakítása, a fásítások őshonos fafajokkal való felújítása vagy – potenciális fátlan jelölő élőhely esetén – megszüntetése és helyükön a gyepeggazdálkodás újrakezdése természetvédelmi célból indokolt. Az akácos erdőfoltok a velük közvetlenül érintkező élőhelyekre jelentős negatív hatást gyakorolnak (általános leromlás, nitrifikáció, védett- és veszélyeztetett fajok visszaszorulása). Ezt az állapotot elősegíti az is, hogy az érintkező területeken az inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik, így az akácosodás a másodlagos szukcesszió részeként jelentkezik a cserjésedés mellett. A tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt a beékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó akácosok jelentik. Csak ezen állományok visszaszorítása, illetve átalakítása biztosíthatja a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását.

A kezelési egység gyepeibe ékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó cserjések és őshonos erdőállományok javaslatokkal történő fenntartása a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulásához szükséges.

KE-2 kezelési egység: völgyalji üde élőhelyek

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez a vízfolyások, illetve a völgyek talpán megtalálható fás és fátlan társulások élőhely-mozaikja tartozik. A kezelési egység három vízfolyást (Bolya-, Ecser- és Fedémesi-patak) kísérve összefüggően, a völgyfőktől a völgyek bejáratáig húzódik, területe főleg gyepek (elsősorban rét), kis arányban erdő és kivett művelési ágú.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavi kákások (B1a); nem zsombékoló magassárrétek (B5); ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6); erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4); löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); jellegtelen üde gyepek (OB); üde és nedves cserjések (P2a); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdő, (RB); ősho-

nos fafajú keményfás jellegű erdők (RC); ültetett akácok (S1); erdei- és feketefenyvesek (S4) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6210 – meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) fontos orchidea-élőhelyei; 6240 – pannon lejtősztyepek és sziklafüves lejtők; 6430 – üde, tápanyaggazdag magaskórósok;

- érintett földrészlet(ek): Hevesaranyos: 080, 086/1, 086/2, 087/1, 095/1, 0104, 0106, 0109/6, 0109/7, 0130, 0131, 0132, 0136 (részben), 0137, 0142 (részben), 0143 (részben), 0144/1, 0144/2, 0144/3, 0144/4, 0144/5, 0145/14, 0145/15; Tarnalelesz: 052/5b, 052/6b, 052/7b, 052/8b, 052/9b, 052/10b
- érintett erdőrészlet(ek): Hevesaranyos: 16TI5, 19C1 (részben), 19C2, 19D (részben), 19J

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Rétek részben már nádasodott, erdősülő, illetve beerdősült (üzemtervezett) állományainak finom mozaikja, mely magasabb térszíneken erdőkkel érintkezik. A kezelési javaslatok a gyepek fenntartását, a víz által befolyásolt és/vagy fátlan területek további csökkenésének visszaszabályozását, és a szukcesszió megállítását szolgálják. Az inváziós növények telepítésének megelőzése és az ellenük való védekezés, a területek extenzív, kaszálással történő hasznosítása javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- Gyepek (rétek és fásítások) esetén: A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárazítás, mint élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A völgytalpi neves gyepek legeltetése kerülendő, azokat művelési águknak (rét) megfelelően kell használni. A jelölő élőhelyek és értékes fajok megőrzése érdekében egyes esetekben a kaszálás idő- és térbeli korlátozás javasolt. Az égetés, mint kezelési mód, csak különösen indokolt esetben és kontrollált formában támogatható. A rétekről, nedves gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor szelektív cserjeirtás, fakitermelés után kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az érintkező szántók felé cserjés sávot kialakítani. A fásításokból elsősorban az idegenhonos fafajok kitermelése szükséges.
- Erdők esetén: Az üzemtervezett erdőkből is elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem a vízfolyások védelmét és az erózió megakadályozását is szolgálja. Részben emiatt az érintkező erdőterületeken folyó gazdálkodás során a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- A mocsárréti élőhelyek vízellátását is biztosító kisvízfolyásokon nem javasolt olyan vízügyi beavatkozás végzése, amely károsan érintheti az élőhely vízellátását.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (60/2013. (VII.19.) VM rendelet) és az átmeneti körzeti erdőterv, továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdő-

területeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás. (GY20)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsméret felett) és a vadgyümölcsök (törzsméret megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a bejelentést, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Vizes területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)

- Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (V09)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)

- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
- Az erdősitések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyep) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
  - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
  - Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember
  - Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
  - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
  - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
  - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
  - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)

- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészletek korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (V03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A nádasodó réteken intenzívebb kaszálás szükséges a nád és az özönnövények visszaszorítása érdekében, majd ezek eltűnése után a gazdálkodás extenzív formában való fenntartása indokolt. A kezelési egységben a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdősülés) megállítása és a nem üzemtervezett erdőkben a fásszárúak visszaszorítása szükséges. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott komplexeit indokolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges. Az idegenhonos állományok felszámolása és területük visszagyepesítése és/vagy szerkezetátalakításuk őshonos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. A gyepek és az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalat alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. Jelenleg ezen faállományok csak részben üzemtervezettek, de több esetében a soron következő erdőtervezéskor számítani lehet ennek bekövetkeztére. Természetvédelmi szempontból mindhárom vízfolyás (Bolya-, Ecser- és Fedémesi-patak) esetében az eredeti, árterülettel is rendelkező meanderező meder visszaállítása javasolt.

Fontos a területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, víztározó, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt. Utak felújításakor, karbantartásakor vagy esetleges létesítések kohászati melléktermék (salak) és építési törmelék, sirt használata kerülendő.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Lehatárolását vízhatástól való függősége és a többi kezelési egységtől való elkülöníthetősége indokolja. A kisebb ligeterdőkkel tagolt, valaha rendszeresen kaszált nedves gyepek mára a gazdálkodás felhagyásával erőteljes cserjésedésbe, erdősülésbe kezdtek, amit az erdőtelepítések is gyorsítottak. A vízfolyások szabályozása és a klímaváltozás eredményezte szárazodás, valamint az elmaradt hasznosítás következtében több élőhelyen megindult a nádasodás, változások kezdődtek. Az élőhely-mozaikok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos átalakulás is megfigyelhető, amit sajnos az inváziós fajok jelentősen befolyásolnak.

A lejtők alján és a plakor helyzetben fekvő rétek elenyésző részét kaszálják, emiatt a szukcessziós folyamatok itt is meghatározóak. Természetvédelmi szempontból rendszeres kaszálásuk lenne szükséges. Jelenleg e rétek egy részének juhval és szarvasmarhával történő legeltetési hasznosítása folyik, ami hosszú távon természetvédelmi szempontból nem szerencsés. A gyepek nagy hányadának hasznosítása éveken át jobbra az agrártámogatási feltételek biztosítására szorítkozott és nem a tényleges gazdálkodás része volt. Ezzel ugyan továbbra is lassítani lehet a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót, de Natura 2000 célokból indokolt lenne a valódi rét-legelőgazdálkodás visszatérése. Inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik, így az akácosodás, az aranyvessző térhódítása a másodlagos szukcesszió részeként jelentkezik a cserjésedés mellett. A tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt jelentő állományok visszaszorítása, illetve megszüntetése biztosíthatja csak a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló fenti intézkedések a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

KE-3 kezelési egység: összefüggő erdőtömbök

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ez a második legjelentősebb kiterjedésű kezelési egység, melyhez a tervezési területen található nagyobb, zárt erdőtömbök tartoznak. Lehatárolását egységes kezelése indokolja: üzemtervezett erdőterületek vannak itt, melyekre új erdőterv is készül.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4); jellegtelen üde gyepek (OB); jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); üde és nedves cserjések (P2a); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2); bükkösök (K5); mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1); cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a); újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés (P3); vágásterületek (P8); őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, (RB); őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC); őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb); ültetett akácosok (S1); ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4); állóvizek (U9) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6210 – meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) fontos orchidea-élőhelyei; 9130 – szubmontán és montán bükkösök; 91G0* – pannon gyertyános tölgyesek; 91H0* – pannon molyhos tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)
- érintett földrészlet(ek): Egerbocs: 086/2a; Fedémes: 012; Hevesaranyos: 016, 017, 032, 041, 042, 047, 084, 089, 090, 091/1, 091/2, 095/2 (részben), 095/3, 096/1, 096/2, 098/7, 0139/2 (részben), 0140 (részben), 0141, 0143 (részben), 0151/1, 0151/3, 0151/4, 0153 (részben), 0154 (részben), 0199, 0203, 0204/1, 0204/4 (részben).
- érintett erdőrézlet(ek): Egerbocs: 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1NY1, 1NY2, 2A, 2B, 2C, 2NY, 3A, 3C; Fedémes: 11B, 11C, 11D, 12A, 12B, 12C, 12EZ; Hevesaranyos: 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 2ÚT1, 2ÚT2, 2C, 2D, 2E, 2F, 3ÚT1, 3ÚT2, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F, 3G, 3H, 3I, 3J, 4B, 4C, 4D, 4E, 4F, 4G, 10A, 10B, 10C, 10I, 10L, 11A, 11B, 11C, 11D, 11E, 11F, 11TI, 12B, 12C, 12D, 12E, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13F, 13G, 13H, 13I, 13J, 13K, 18A, 18B, 18C,

18D, 18I, 18J, 19A, 19B, 19C1 (részben), 19C2, 19D (részben), 19E, 19F, 19G, 19H, 19I, 19TI2, 19TI3, 19TI4, 20C, 20J, 20K, 20L, 20TI

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az erdőgazdálkodási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok a kisebb gyepekkel, cserjésekkel mozaikoló, de alapjában zárt erdőtömbök fenntartását, a további szukcesszió megállítást szolgálják. Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, az extenzív hasznosítása javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti. A gazdálkodás során a közönséges boróka, pukkanó dudafürt, csepleszmegegy, berkenyék és egyéb vadgyümölcsök, ill. további elegyfajok (különös tekintettel: tatárjuhar, szilek) összes egyedének visszahagyása, valamint a kocsánytalan tölgy kímélete szükséges.
- Erdők esetén: Az üzemtervezett erdőkben is elsődlegesen az özőnfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem az erózió megakadályozását is szolgálja. Az erdőgazdálkodás során a fahasználatokon túl a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- Gyepek és fásítások esetén: A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárazzás, mint egyedüli élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A felszáraz gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az idegenhonos növények elleni védekezés is szükséges.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (60/2013. (VII.19.) VM rendelet) és az átmeneti körzeti erdőterv, továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)
- Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű melőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
  - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
  - Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember
  - Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
  - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
  - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
  - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
  - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszíven terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Erdősztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében. (E86)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el

azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szélein őshonos fajokból álló cserjesáv kialakítása/fenntartás javasolt.

A kezelési egység gyepterületén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdősülés) lassítása és a fászfajok további térhódításának megakadályozása cél, de a jelenlegi erdőterület visszaszorítása nem indokolt. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott komplexeket javasolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges. A fenyvesek esetében már rövidtávon, az akácosok esetében rövid- és középtávon megfogalmazható javaslat az állományok felszámolása és szerkezetátalakítása őshonos fajok célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. Az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalat alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. A kezelési egység erdőállományai üzemtervezettek, a javaslatok beépítésére a 2015-től esedékes új erdőtervkor lehet számítani.

Fontos a területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területe döntően erdő, elenyésző arányban gyepterület (illetve rét, legelő) művelési ágú. Részterületei a szomszédos erdőtömbökkel is érintkezve, ormokon és a domboldalak lejtőin helyezkednek el. Állományait túlnyomó részt cseres-tölgyes és gyertyános-kocsánytalan tölgyes, kisebb arányban szubmontán bükkös alkotja. A döntően őshonos fajok erdőibe kisebb fenyvesek ékelődnek, az akác állományszerűen, csoportokban vagy szálszerűen szinte már mindenhol jelen van jelen, illetve az erdők kis zárványgyepeket is tartalmaznak.

Az erdőbe belsejébe zárt vagy azok szélén elhelyezkedő gyepeket napjainkban nem kaszálják, legeltetésük jellemzőbb, a szukcessziós folyamatok itt is meghatározóak. A gyepek hasznosítása évek óta jobbra az agrártámogatási feltételek biztosítására szorítkozik és nem a tényleges gazdálkodás része. Ezzel ugyan továbbra is lassítani lehet a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót, de Natura 2000 célokból indokolt lenne a valódi rét-legelőgazdálkodás visszatérése.

A kezelési egység legjelentősebb kataszteri tömbjét az összefüggő őshonos erdőtömbök alkotják, melyek jellemzően a jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusokból állnak. Bár az akác sokfelé még csak szálszerűen vagy kisebb csoportok formájában van jelen, de ezek már most is jelentős negatív hatást gyakorolnak (általános leromlás, nitrifikáció, védett- és veszélyeztetett fajok visszaszorulása) a velük közvetlenül érintkező élőhelyekre. Ezt az állapotot elősegíti, hogy az inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik. Mivel a tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt a beékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó akácosok jelentik, így csak ezen állományok visszaszorítása, illetve átalakítása biztosíthatja a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását. Fenyvesek a gyepek erdősítése során vagy az őshonos erdők letermelését követő telepítéssel alakultak ki. Ezek szerkezetátalakítása, őshonos fajokkal történő felújítása indokolt.

Az erdőgazdálkodás során az őshonos állományok esetében is szükséges a természetességi állapot javítását megcélozni, amit az erdőkre vonatkozó előírás-javaslatoknál részletesen megfogalmaztunk.

KE-4 kezelési egység: őshonos erdőfoltok

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ez a legkisebb kiterjedésű kezelési egység, melyhez a tervezési terület tarnaleleszi részén található nagyobb gyepebe zárt erdőtömbök tartoznak. Lehatárolását egységes kezelése indokolja: üzemtervezett, őshonos fafajú erdőterületek vannak itt, melyekre új erdőterv is készül. Zárványként kisebb jelelő élőhelyeket is magába foglaló gyepeket is tartalmaz a lehatárolás.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); őshonos fajú facsoportok, fásorok, erdősávok (RA); őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB); őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC); ültetett akácok (S1) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 – pannon lejtősztyepek és sziklafüves lejtők; 91I0 – Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.); 91M0 – pannon cseres-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*)
- érintett földrészlet(ek): Tarnalelesz: 069/1c, 069/1d (részben), 069/1h, 069/2b (részben), 069/2c, 069/2g
- érintett erdőrézlet(ek): Tarnalelesz: 44A, 44B, 44C (részben), 44D , 44E

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az erdőgazdálkodási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok a gyepekkel, cserjésekkel határos erdőtömbök fenntartását szolgálják. Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, az extenzív hasznosítás javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti. A gazdálkodás során a közönséges boróka, pukkanó dudafürt, csepleszmegegy, egyéb elegyfajok (különös tekintettel: tatárjuhar, szilek) és a kocsánytalan tölgy összes egyedének visszahagyása szükséges.
- Erdőterületek esetén: Az üzemtervezett erdőkből elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással és szálalással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem az erózió megakadályozását is szolgálja. Az erdőgazdálkodás során a fahasználatokon túl a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- Gyepek és fásítások esetén: A kezelési egység részterületeit körülölelő gyepek kaszálással vagy legeltetéssel történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárzúzás, mint egyedüli élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet (60/2013. (VII.19.) VM rendelet) és az átmeneti körzeti erdőterv, továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)
- Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetsszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatok során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)

- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyep) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
  - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
  - Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember
  - Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
  - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
  - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
  - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
  - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Erdőssztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)

- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyasfák, hagyasfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében. (E86)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)
- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szélein őshonos fajokból álló cserjesáv kialakítása/fenntartás javasolt.

A kezelési egység gyep művelési ágú részén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdőszülés) lassítása és a fásszárúak további térhódításának megakadályozása cél, de a jelenlegi erdőterület visszaszorítása nem indokolt. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott komplexeket javasolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges. Az akácok esetében rövid- és középtávon megfogalmazható javaslat az állományok felszámolása és szerkezetátalakítása őshonos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. Az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalat alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. A kezelési egység erdőállományai üzemtervezettek, a javaslatok beépítésére a 2015-től esedékes új erdőtervkor lehet számítani.

Fontos a területen kívülről érkező veszélyeztető tényezők kizárása, minimalizálása.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területe döntően erdő, elenyésző arányban gyep (illetve rét, legelő) művelési ágú. Részterületei a szomszédos erdőtömbökkel nem vagy csak kis szakaszon érintkezve, ormokon és a domboldalak északias kitettséggű lejtőin helyezkednek el. Állományait túlnyomó részt cseres-tölgyes és gyertyános-kocsánytalan tölgyes alkotja. A döntően őshonos fafajú erdőkbe sajnos már az akác jelen van és ez jelentős negatív hatást gyakorol a jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusokra, illetve a velük közvetlenül érintkező élőhelyekre. Ezt az állapotot elősegíti, hogy az inváziós fajokra irányuló kezelés itt sem folyik. Mivel a tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt a beékelődött vagy azokhoz kapcsolódó akácok jelentik, így csak ezen állományok visszaszorítása, illetve átalakítása biztosíthatja a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljai-

nak megvalósulását. Az erdőgazdálkodást ezen erdőrészek esetében célszerű volna csak a természetességi állapot javítására szorítani.

3.2.2. *Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés*

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg:

- KE-1 – gyepek, erdők és cserjések mozaikja: szegélycserjesáv kialakítása, gyeprekonstrukció, idegenhonos erdőállományok szerkezetátalakítása;
- KE-2 – völgyalji üde élőhelyek: elnádásodott mocsárrétek helyreállítása, visszagyepesítés, idegenhonos erdőállományok szerkezetátalakítása.
- KE-3 – összefüggő erdőtömbök: szegélycserjesáv kialakítása, , idegenhonos erdőállományok szerkezetátalakítása
- KE-4 – őshonos erdőfoltok: szegélycserjesáv kialakítása, , idegenhonos erdőállományok szerkezetátalakítása.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság középtávú (10 éves) fejlesztési tervében a tervezési terület vonatkozásában nem lett megfogalmazva fejlesztési projekt – ennek oka elsősorban a BNPI által vagy kezelt területek hiánya.

3.2.3. *Fajvédelmi intézkedések*

A fajvédelmi intézkedések nagyrészt kapcsolódnak az élőhelykezelési intézkedésekhez. Például a gyepek hasznosítására tett javaslatok kedvezőek lehetnek a terület közösségi jelentőségű (nem jelölő státuszú) fajainak fenntartása szempontjából. Ugyanez igaz az erdőkre is (lásd: idős őshonos állományok, sok holt fa a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) és a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) életfeltételeit erősítik).

Speciális fajvédelmi intézkedésként jelentkezhet a nem jelölő státuszú, közösségi leánykökörcsinnél (*Pulsatilla grandis*) a maggyűjtés, mesterséges szaporítás és a tövek vadtól való egyedi védelme, míg a piros kígyószisz (*Echium russicum*) esetében a növénypopulációk magvetéssel történő felszaporítása, megerősítése. A boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) élőhelyein a szükséges termőhelyi viszonyokat cserjeirtással, az állományszerkezet szabályozásával (pl. lombkoronaszint záródottságának csökkentése) javasolt biztosítani.

A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) világállományának legnagyobb része Magyarországon él. A tervezési terület olyan tájon fekszik, amely jelentős szerepet tölt be az Északi-középhegységi és a Szlovákiában élő nagy egyedszámú populációk közötti kapcsolat fenntartásában. A lepke élőhelyein idős fák és/vagy legalább 1,5 hektáros cseres-tölgyes hagyasfacsoport kijelölésével biztosítható a faj fennmaradása.

A nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*) és szarvasbogár (*Lucanus cervus*), továbbá az erdei denevérfajok élőhelyének biztosítása megfelelő nagyságú idős erdőállományok fenntartásával és az odvasodó idős faegyedek kíméletével, illetve aktív beavatkozással a lábon álló holtfa mennyiségének növelése, területi eloszlásának javítása.

Az épületlakó denevérkolónia (elsősorban a közönséges denevér – *Myotis myotis* védelme érdekében) esetében biztosítani kell a szálláshelyek zavartalanságát és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartását. Szaporodási időszakban gondoskodni kell az épületek díszkivilágításának mellőzéséről.

3.2.4. *Kutatás, monitorozás*

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek a közösségi jelentőségű állatfajok felméréseivel.

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott monitorozási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

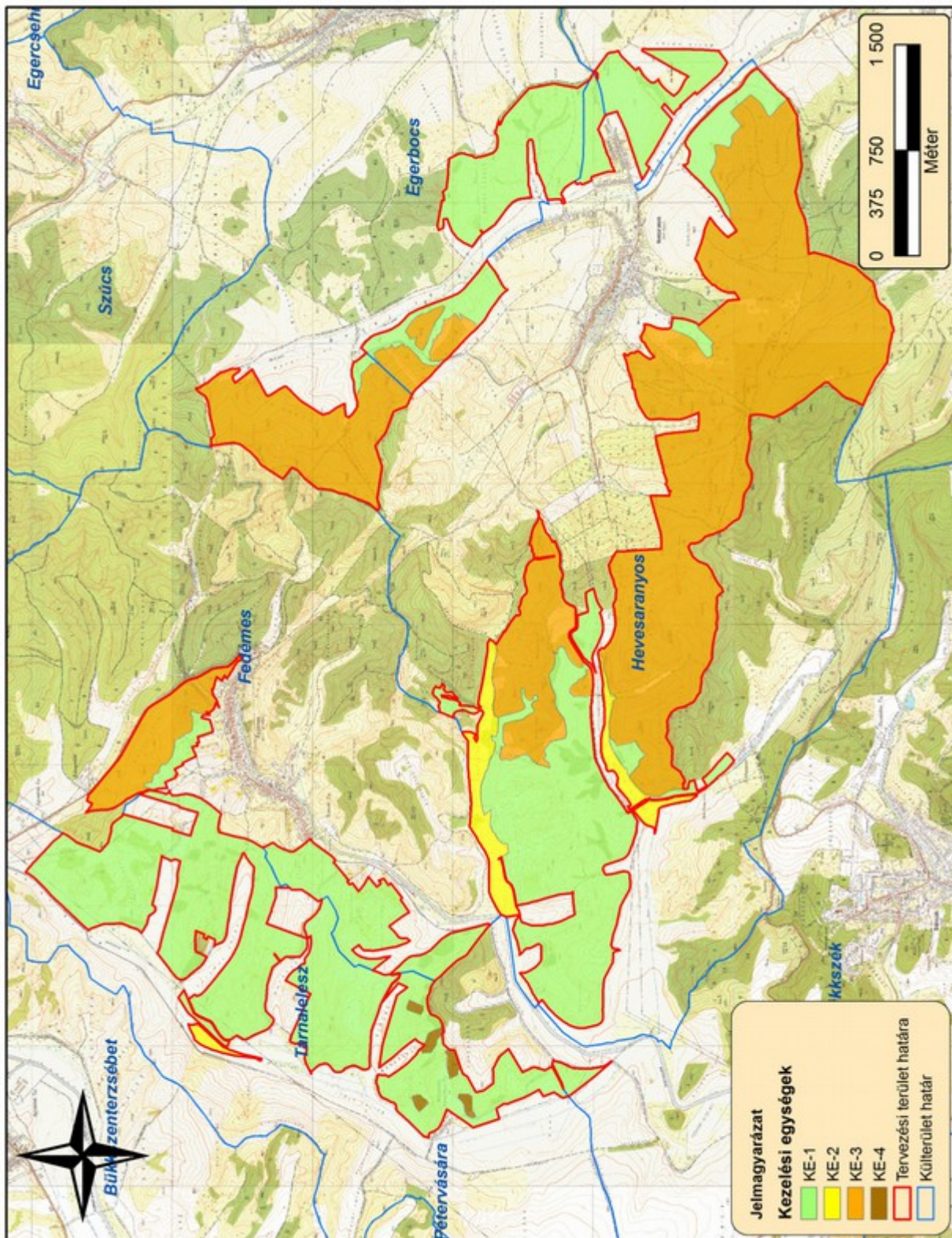
- A terület védett növényfajainak, gerinctelen és madárfaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (leégés, legeltetés) élővilágra gyakorolt hatására (jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel NBmR protokoll alapján)
- Szukcessziós változások figyelemmel kísérése, az élőhelyterképezés megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel NBmR protokoll alapján).
- Özönnövények esetében ponttérképezéses (alapállapot) felmérés majd annak megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel. A vizsgálat eredményeként a kezelések tervezhetősége is javulhat.
- Az égetések (intenzitása, időbeliség) gyepekre vonatkozó hatásainak a monitorozása, elsősorban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelt területein. Az égetések vizsgálatával tapasztalatokat nyerhetünk arra is, hogy az égetések az adott területen milyen módon használhatók fel akár a természetvédelmi kezelések során is (javasolt módszer: növénytársulástani felmérések rögzített kvadrátok (mintaterületek) kijelölésével).

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott kutatási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

- Mivel a terület zoológia szempontból kevésbé feltárt, egyes – védett fajokat is tartalmazó – élőlénycsoportok (pl. lepkék, bogarak, egyenesszárnyúak) kiemelt kutatási prioritásként jelentkeznek (alapfaunisztikai felmérések: jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel).

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) keretében nem folyik monitorozás a tervezési területet. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek a közösségi jelentőségű állatfajok felméréseivel.

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységeit lehatároló térkép (2014)

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megjegyzés: a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett helyrajzi számok	Érintett erdőrészek
KE-1	gyepek, erdők és cserjések mozaikja	635,30	<u>Bükkszék</u>: 027/7, 027/8; <u>Bátor</u>: 021, 022/3, 022/4, 022/5, 022/7, 022/8, 026/1, 027; <u>Egerbocs</u>: 086/2b, 086/2c, 092/2, 097/10, 097/12, 097/13, 097/14, 097/16, 097/17, 097/18, 097/19, 097/22, 097/3, 097/6, 097/7, 097/9; <u>Fedémes</u>: 07/2, 07/4, 081, 082, 083/1, 083/2, 084, 085/1a, 085/1b, 085/2, 087/10a, 087/10b, 087/11a, 087/11b, 087/11c, 087/11d, 087/12, 087/34a, 087/34c, 087/5, 087/6, 087/7, 087/8, 087/9, 090, 091/1, 091/2, zártkert, művelésből kivett terület; <u>Hevesaranyos</u>: 02/1, 02/4, 02/5a, 02/5b, 02/7, 013/2, 024, 082/3, 085/1, 085/2, 094/2, 095/2 (*), 095/4, 095/5, 098/1, 098/2, 098/3, 098/4, 098/5, 098/6, 099, 0108, 0123/1, 0123/2, 0123/3, 0134, 0135, 0136 (*), 0138, 0139/1, 0139/2 (*), 0139/3, 0140 (*), 0142 (*), 0145/7, 0151/2, 0153 (*), 0154 (*), 0189, 0200, 0205, 0201/1, 0201/2, 0201/3, 0201/4, 0204/3, 0204/4 (*), 0204/5; <u>Tarnalelesz</u>: 043/15, 043/16, 043/17, 043/18, 043/19a, 043/19b, 043/19c, 043/19d, 043/19f, 043/19g, 043/19h, 043/23b, 043/23c, 043/23d, 043/23f, 043/24b, 043/24c, 043/24d, 043/24f, 043/25a, 043/25b, 043/25c, 043/25d, 043/25f, 043/26, 044/15, 046/10, 046/11, 046/8, 050/11, 050/12, 050/8, 056/10, 056/11, 056/12, 056/13, 056/14, 056/15, 056/16, 056/17, 056/18, 056/19, 056/20, 056/21, 056/22, 056/23, 056/24,	<u>Egerbocs</u>: 1TI, 17F; <u>Fedémes</u>: 21A, 21C, 24A; <u>Hevesaranyos</u>: 14A3, 20B, 20D, 20E, 20F, 20G, 20H; <u>Tarnalelesz</u>: 43A, 43B, 43C, 43D, 43E, 43F, 43G, 43H, 43I, 43J, 43N, 44C (*), 44F

			056/25, 057, 058/10, 058/11, 058/13, 058/14, 058/15, 058/16, 058/6, 058/7, 058/8, 058/9, 059/1, 059/2, 059/3, 060/1, 066, 067/1a, 067/1b, 067/10, 067/11, 067/12, 067/13, 067/2, 067/3, 067/4, 067/5, 067/7, 067/8, 067/9, 068/1, 068/2, 068/3, 068/4, 068/5, 068/7, 068/8a, 068/8b, 068/8c, 069/1b, 069/1d (*), 069/1f, 069/1g, 069/2a, 069/2b (*), 069/2d, 069/2f, 069/2h, 069/3, 069/4b)	
KE-2	völgyalji üde élőhelyek	37,39	<u>Hevesaranyos</u> : 080, 086/1, 086/2, 087/1, 095/1, 0104, 0106, 0109/6, 0109/7, 0130, 0131, 0132, 0136 (*), 0137, 0142 (*), 0143 (*), 0144/1, 0144/2, 0144/3, 0144/4, 0144/5, 0145/14, 0145/15; <u>Tarnalelesz</u> : 052/5b, 052/6b, 052/7b, 052/8b, 052/9b, 052/10b	<u>Hevesaranyos</u> : 16TI5, 19C1 (*), 19C2, 19D (*), 19J
KE-3	összefüggő erdőtömbök	559,85	<u>Egerbocs</u> : 086/2a; <u>Fedémes</u> : 012; <u>Hevesaranyos</u> : 016, 017, 032, 041, 042, 047, 084, 089, 090, 091/1, 091/2, 095/2 (*), 095/3, 096/1, 096/2, 098/7, 0139/2 (*), 0140 (*), 0141, 0143 (*), 0151/1, 0151/3, 0151/4, 0153 (*), 0154 (*), 0199, 0203, 0204/1, 0204/4 (*).	<u>Egerbocs</u> : 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 1F, 1NY1, 1NY2, 2A, 2B, 2C, 2NY, 3A, 3C; <u>Fedémes</u> : 11B, 11C, 11D, 12A, 12B, 12C, 12EZ; <u>Hevesaranyos</u> : 1A, 1B, 1C, 1D, 1E, 2ÚT1, 2ÚT2, 2C, 2D, 2E, 2F, 3ÚT1, 3ÚT2, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F, 3G, 3H, 3I, 3J, 4B, 4C, 4D, 4E, 4F, 4G, 10A, 10B, 10C, 10I, 10L, 11A, 11B, 11C, 11D, 11E, 11F, 11TI, 12B, 12C, 12D, 12E, 13A, 13B, 13C, 13D, 13E, 13F, 13G, 13H, 13I, 13J, 13K, 18A, 18B, 18C, 18D, 18I, 18J, 19A, 19B, 19C1 (*), 19C2, 19D (*), 19E, 19F, 19G, 19H, 19I, 19TI2, 19TI3, 19TI4, 20C, 20J, 20K, 20L, 20TI

KE-4	őshonos erdőfoltok	5,5	Tarnalelesz: 069/1c, 069/1d (*), 069/1h, 069/2b (*), 069/2c, 069/2g	Tarnalelesz: 44A, 44B, 44C (*), 44D, 44E

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület egésze a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. A tervezési terület át- fed az országos jelentőségű Tarnavidéki Tájvédelmi Körzettel, melynek természetvédelmi kezelési tervének elfogadásáig, a természetvédelmi területekre vonatkozó általános szabályokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény állapít meg. *Ex lege* védett terület vagy érték a tervezési területen nem található.

A tervezési területen dominál a magántulajdon, a kis – közepes birtokméretek a jellemzőek. A támogatási célprogramok tekintetében a magántulajdonosi struktúra (magánterületek) kedvezőnek tekinthető.

3.3.1.1 Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A tervezési terület jelentős része mezőgazdasági hasznosítás (legelőgazdálkodás) alatt áll. A nagy gyepterületekből általában csak a mélyebb fekvésű mocsarak és a kisebb erdősült/cserjés foltok nem támogathatóak (www.mepar.hu). Az elérhető (lehívható) támogatásokat a földtulajdonosok és a területhasználók jelenleg is felhasználják, elsősorban a földalapú támogatások tekintetében. A Natura 2000 gyepekre meghatározott kompenzációs támogatást a gazdálkodóknak csak egy része veszi fel. Megjegyzendő, hogy a Natura 2000 gyepterületre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírásokat nem teljes körűen tartják be a gazdálkodók (pl. nem küldik meg a kaszálásbejelentőket, nem hagy- nak vissza kaszálatlan sávokat, nem használnak vadriasztó láncot).

Az erdőterületek nagyobb részben állami, kisebb részben magántulajdonban vannak. A Natura 2000 erdőkompenzációhoz jelenleg csak a bejelentett magán erdőgazdálkodók tudnak hozzáférni.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánk- ban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölcsonös megfeleltetés” (KM) rendszernek betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevoná- sával, térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek- re is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a kör- nyezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.
- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézen lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.
- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel a távlati természetvédelmi célként fogalmaztuk meg a facsoportok, fasorok felújítását, fejlesztését, így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

A tervezési terület vonatkozásában azt is figyelembe kell venni, hogy nem maga a legelő állatállomány mérete a kulcstényező a legeltetési rendszer értékelésekor (lásd túllegeltetés – alul hasznosítás), hanem az időjárástól függően a rétek és legelőterületek „minősége” (pl. a kaszálék és fűhozam mennyisége). Az adaptív kezelési igényeket figyelembe véve, nem javasolt konkrét legeltetési sűrűsége (állategység/ha) vonatkozó előírás-javaslatok megtevése.

Gyepek esetén javasolt az alábbi új előírás-javaslat érvényesítése a Natura 2000 területeken is:

- Inváziós fajok (pl. energiacélú ültetvények /akác, fűz, energiafű, stb./ telepítésének korlátozása a terület szélétől számított 200 m-en belül (Jelenleg ilyen csak az erdőtörvényben és védett természeti területekre vonatkozóan van megállapítva. Nem védett természeti területeken fekvő Natura 2000 területeken ennek a veszélyforrásnak a szabályozása nem megoldott. A tervezési területen ez valós probléma.)

3.3.2. *Pályázatok*

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban a BNPI saját vagyongazdálkodásban levő területeinek hiánya.

A turisztikai lehetőségek közül mindenképp a „szelíd” turizmus fejlesztését szükséges előtérbe helyezni (pl. gyalogos-, lovas- és a kerékpáros turizmus), ezeket a már meglevő utakra kell koncentrálni. Külön infrastrukturális fejlesztést a turizmus nem igényel, a bemutatás feltételeit tanösvényekkel, ismertető táblákkal, kiadványokkal lehetne segíteni (esetlegesen az önkormányzatok és civil szervezetek bevonásával).

3.3.3. *Egyéb*

A fent listázott tervezési kereteken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. *Felhasznált kommunikációs eszközök*

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:

<http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	34-5/1/2014. 26 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén))	2014.01.22.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	Üisz: 34-5/2/2014. hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 21 fő (tulajdonos – 15 fő; hatóság – 2 fő; BNPI – 4 fő)	2014.01.30.
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyepterület és erdőterület rendszert, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (15 db)	2014.08.28.
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-4/3/2014, 34-4/4/2014. emlékeztető	2014.08.28.

Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-5/11/2014.	2014.08.18.
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013.07.05.

3.4.2. *A kommunikáció címzettjei*

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (5 ha feletti érintettség, 33)
Erdőgazdálkodók	Magán erdőgazdálkodók, Egererdő Zrt. Pétervásárai Erdészet (3)
Vadgazdálkodók	Felső-Tarnavidéki Vadásztársaság (Tarnalelesz) Hevesaranyos és vidéke Vadásztársaság (Eger)
Önkormányzatok	Bátor, Bükkszék, Egerbocs, Fedémes, Hevesaranyos és Tarnalelesz község önkormányzata
Kezelők, szorgalmi jogosultsággal rendelkezők	- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság - Nemzeti Földalapkezelő Szervezet - Magyar Telekom Nyrt. - Tigáz Tiszántuli Gázszolgáltató Zrt. - Émász Hálózati Kft. - Miskolci Földgázszállító Üzem - MOL Magyar Olaj És Gázipari Nyrt.
Hatóságok	nevesítve: - Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség - Észak-magyarországi Vízügyi Hatóság - Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága - Heves megyei Földművelésügyi Igazgatóság - Heves megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság - Heves megyei Kormányhivatal Földhivatala - Egri Járási Hivatal Járási Földhivatala - Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége
Civil szervezetek, köztisztviselők	- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület - Nemzeti Agrárkamara Heves megyei Igazgatósága - Hevesaranyos Közösségért Közhasznú Egyesület - Hevesaranyosi Polgárőr Egyesület
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. *Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel*

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság az É2014-0170-007/2014. ügyiratszámú levelében jelezte, melyek azok a jogszabályokban foglalt fenntartási kötelezettségek, melyeket a tervezési területen található vízfolyások tekintetében a tervben szerepeltetni szükséges (BNPI ikt. szám: 34-5/2/2014.). A tervkészítő a KE-1 egység vonatkozásában a „(c) *Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok*” pontnál feltüntette a meder és parti sáv kezelésére vonatkozó jogszabályi hivat-

kozásokat. A tervben egy új fejezetben (6.) megjelent egy jogszabályi gyűjtemény is, ahol ugyan-ezen jogszabályok listázására is sor került.

A vízügyi kezelővel szakági megbeszélést is folytattunk Miskolcon 2014. 04. 03-án (BNPI ikt. Szám: 31-21/2/2014.). A megbeszélés a tervek készítésének menetét rögzítettük (pl. tervek véleményezésének ütemezése) és minden víztesttel rendelkező Natura 2000 terület terve esetében terület-specifikus kezelői észrevételeket kért a tervkészítő a vízgazdálkodótól (a vonatkozó jogszabályokon túl, az adott víztest kezelésére, fejlesztésére vonatkozó információkat is beleértve).

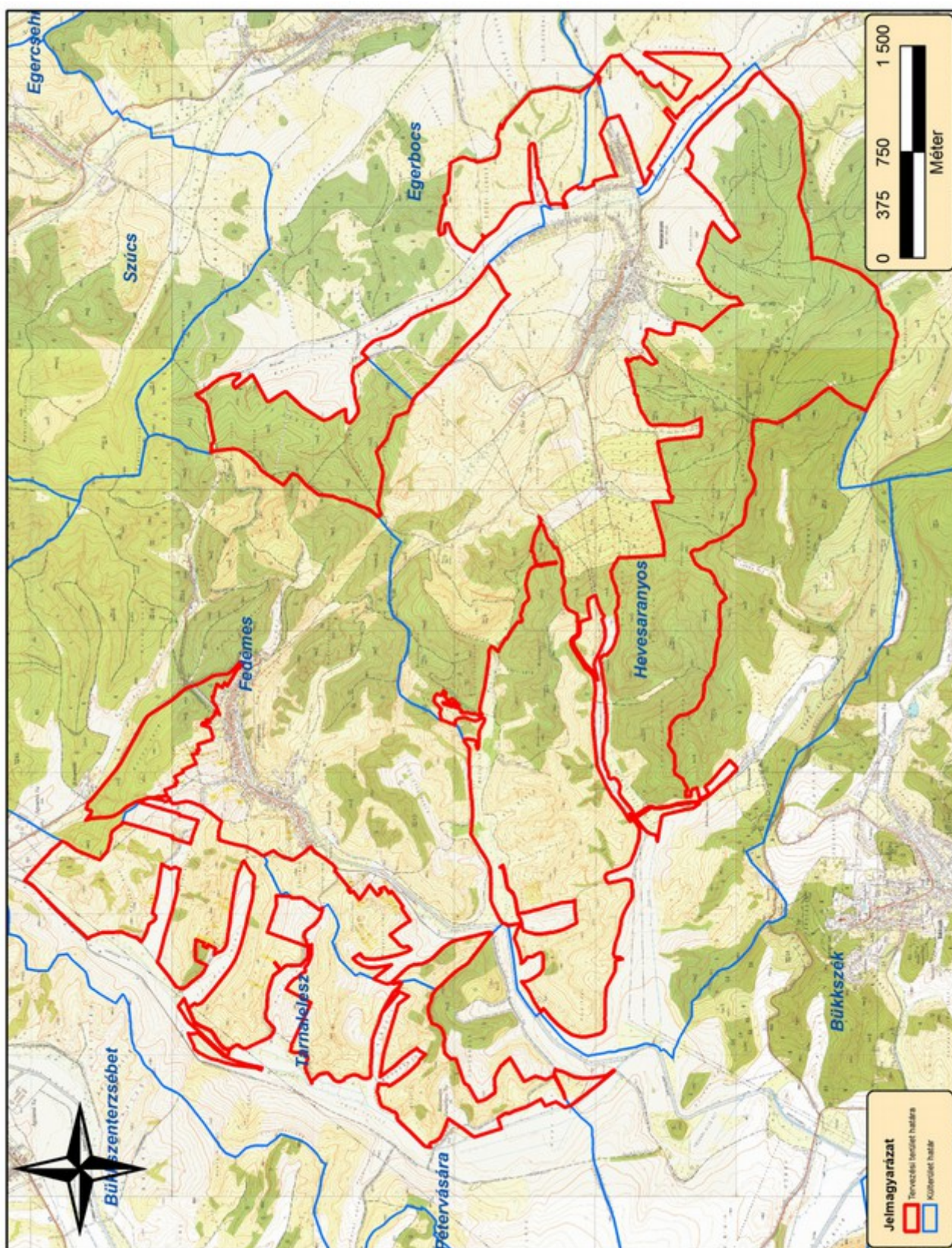
Az állami erdőgazdálkodó, az Egererdő Erdészeti Zrt. a 1493/3/2014. ikt. számú levelében jelezte, hogy nem tisztázott a fenntartási tervekben előírt kezelési javaslatok és a körzeti erdőtervben szereplő előírások kapcsolata. A Natura 2000 fenntartási tervekben szereplő előírás-javaslatok nem épülhetnek be kötelező javaslatként a körzeti erdőtervbe. Az erdőterületekre megfogalmazott a szakmai tárca alapján kiadott „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” szakmai anyagban szereplő erdős előírás javaslatok közül 26 előírás-javaslatnál jelezte, hogy azok gazdasági hátrányt, többletköltséget okoznak, vagy tartós kivitelezhetőségük kétséges, vagy hatályos jogszabállyal ellentétes (összességében 5. pontjára: a természetvédelmi cél eléréséhez aránytalan mértékű korlátozást jelentenek). Az általuk jelzett előírások törlését kérték a tervdokumentációból. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság hivatalos válaszában utalt a Natura 2000 fenntartási terveknek a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4 § 5. pontjában meghatározott szerepére (kötelező földhasználati előírásokat nem fogalmaz meg). A tervezés során a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek ökológiai igényeiből és védelmi helyzetéből indultunk ki, ebből következően a kezelési előírás-javaslatunkat is egységesen adtuk meg, függetlenül attól, hogy az adott tervezési egység (kezelési egység) milyen tulajdonosi szerkezetű (állami erdő vagy magánerdő).

A FGSZ Földgázszállító Zrt. Üzemeltetés UGOD3000-K-207/2014 ügyiratszámom tett észrevételeket a tervezési terület vonatkozásában (BNPI ikt. szám: 34-5/3/2014.). Bátornál a Fedémes-Eger DN300 nagynyomású gázvezeték és a bányauzemi hírközlő kábel, Egerbocsnál a Fedémes-Eger DN300, valamint a Fedémes-Bélapátfalva DN300 nagynyomású gázvezeték és a bányauzemi hírközlő kábel, Fedémesnél a Tarnalelesz-Fedémes DN300 nagynyomású gázvezeték és a bányauzemi hírközlő kábel, valamint Hevesaranyosnál a Fedémes-Eger DN300 nagynyomású gázvezeték és a bányauzemi hírközlő kábel nyomvonalai érintik a tervezési területet. Bükkszék és Tarnalelesz vonatkozásában nincs olyan létesítménye a társaságnak, amely a tervezési terület helyrajzi számait érinti. Tájékoztatott továbbá arról, hogy a tervezés további szakaszában az egyeztetést és adatszolgáltatást a Miskolci Földgázszállító Üzemmel kell elvégezni. A megalapozó dokumentáció „Területhasználat és kezelés” fejezetébe az infrastrukturális érintettség feldolgozásra került.

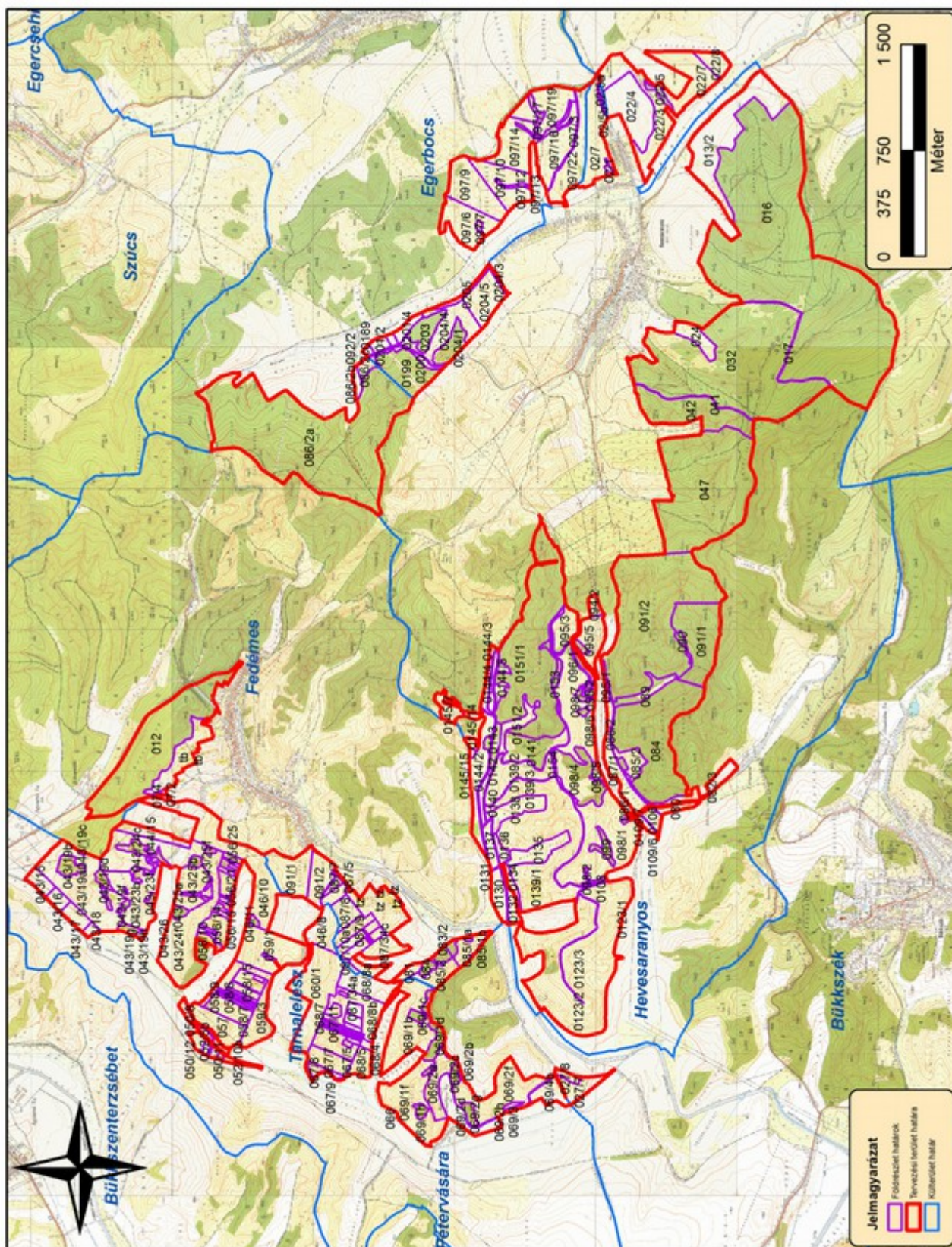
A 3.4.2 pontnál listázott további érintettektől (magántulajdonosok, területkezelők, önkormányzatok, hatóságok, civil szervezetek) írásos véleményt a tervdokumentációval kapcsolatban nem kaptunk.

4. Térképek

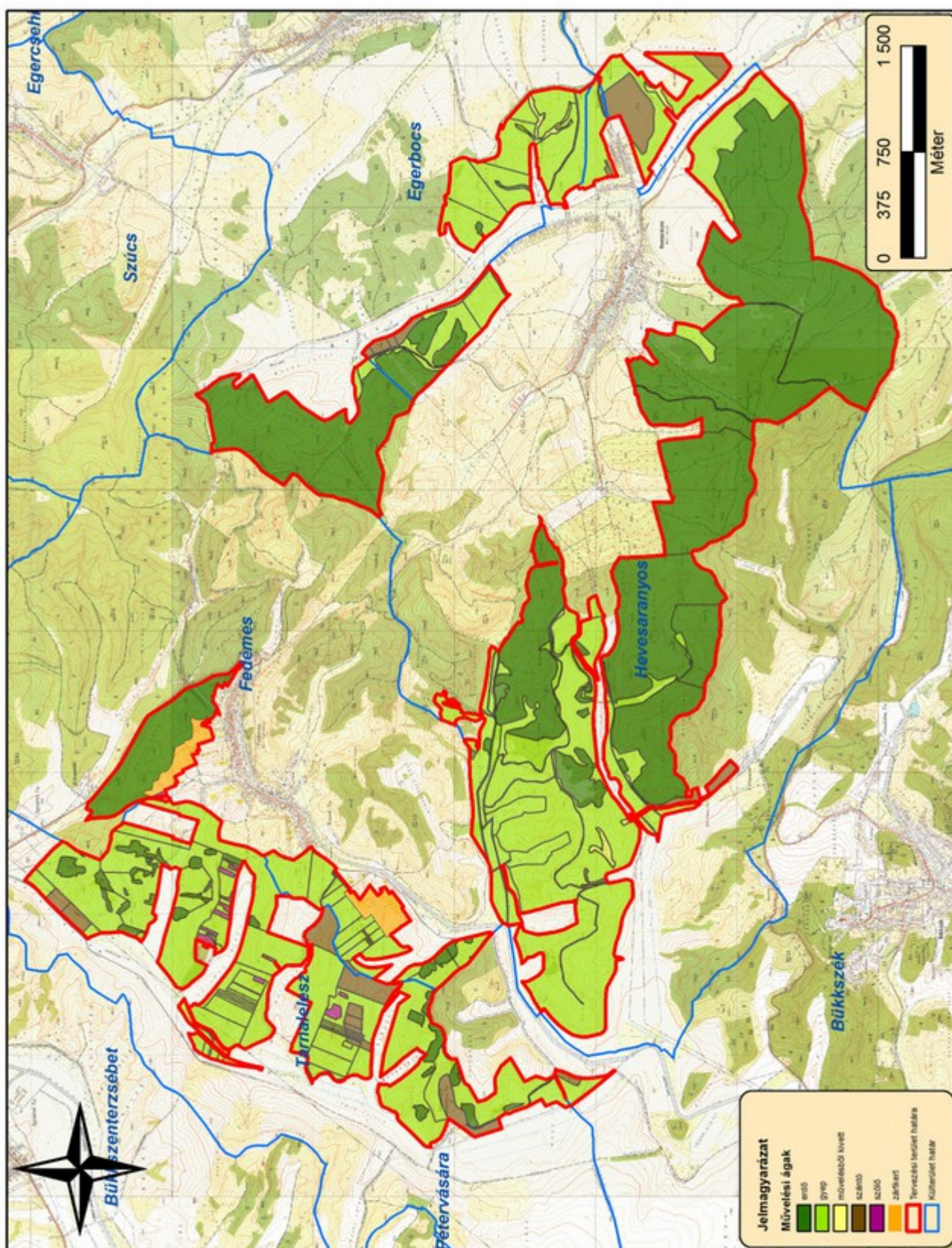
- 1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe
- 3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
- 5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe
- 7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe
- 8. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (piros kígyószisz)
- 9. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (Janka-tarsóka)
- 10. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe I. (sárga gyapjasszövő)
- 11. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe II. (díszes tarkalepke)
- 12. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe III. (nagy hőscincér)
- 13. ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe IV. (nagy szarvasbogár)

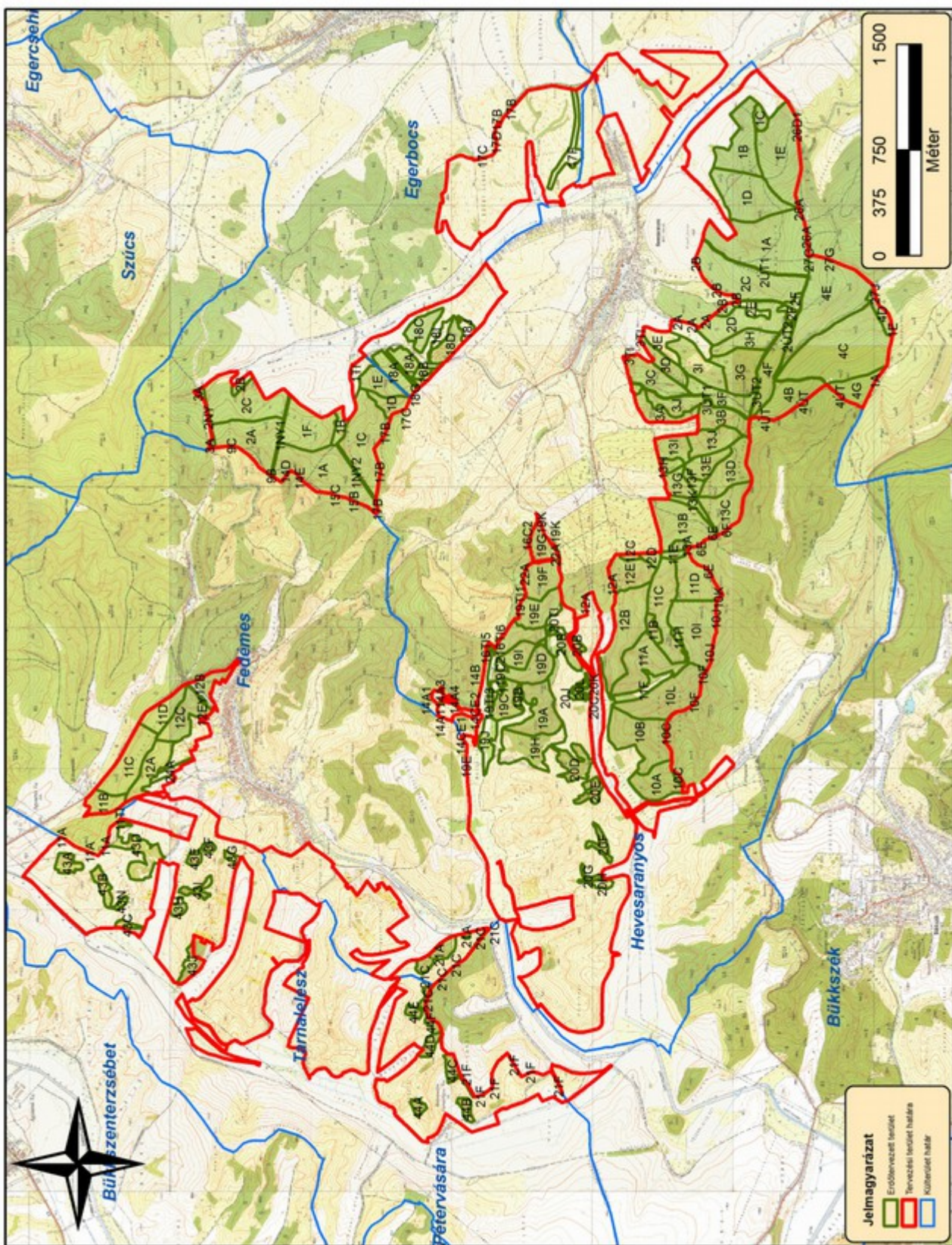
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

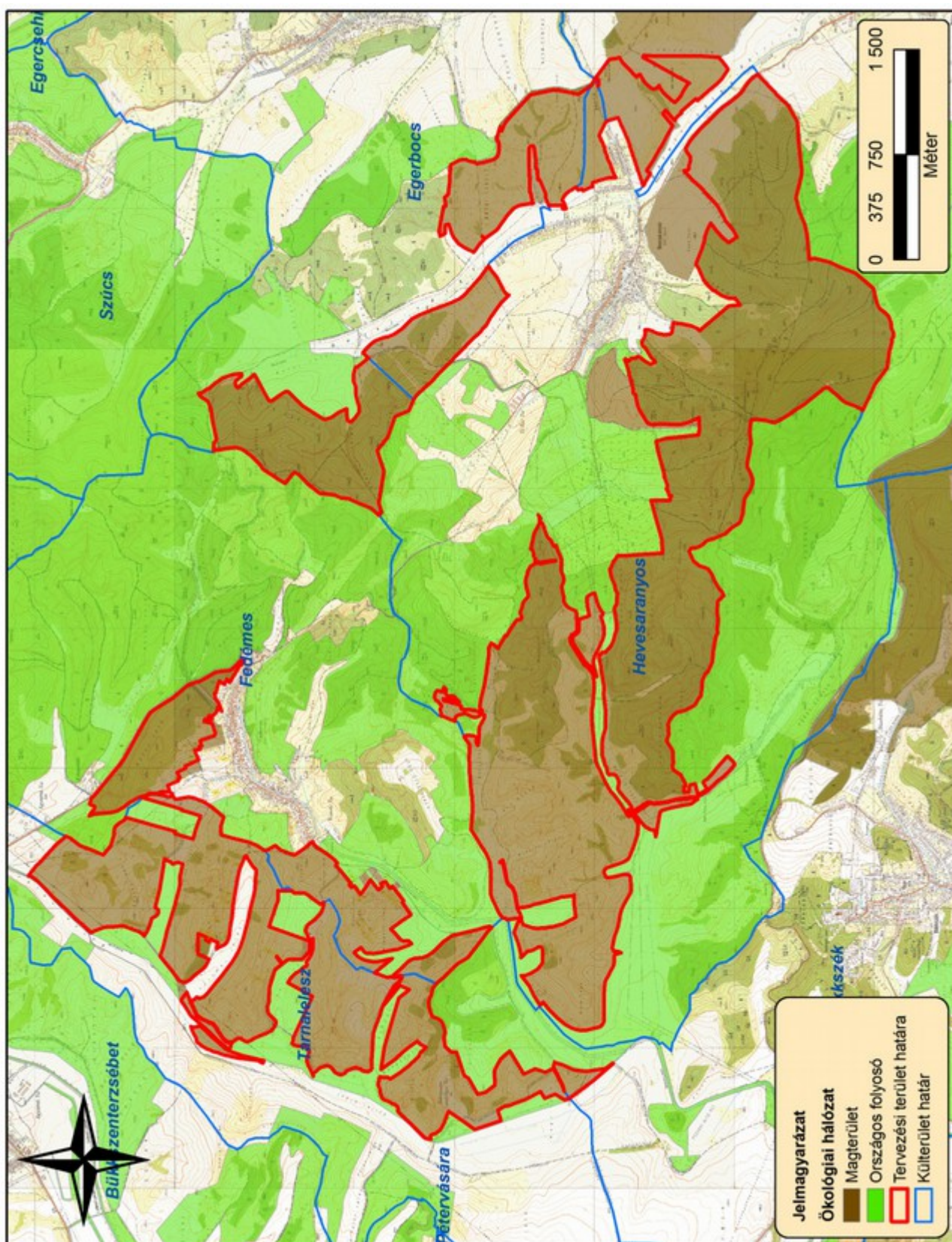

2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe (2014)

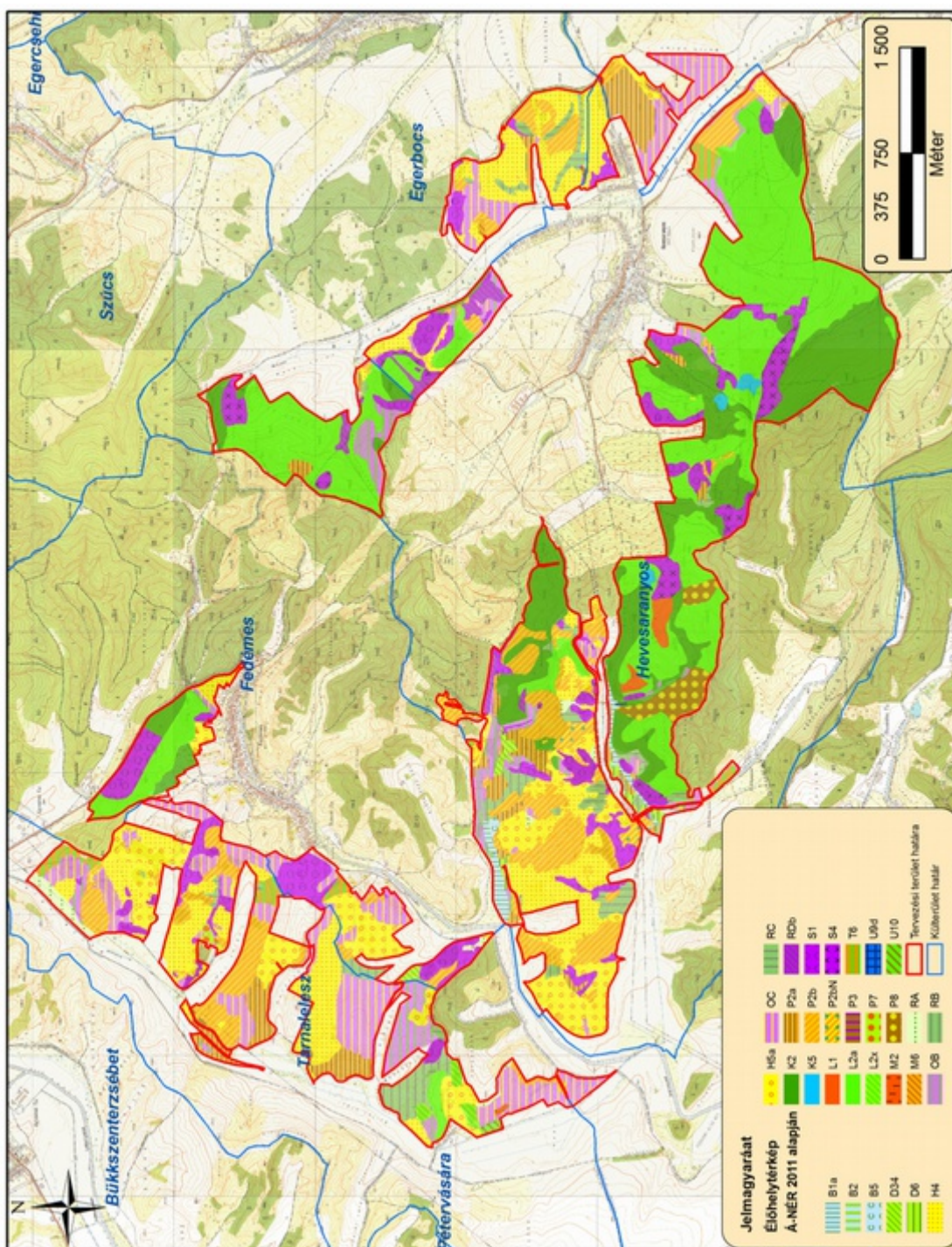

3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2014)

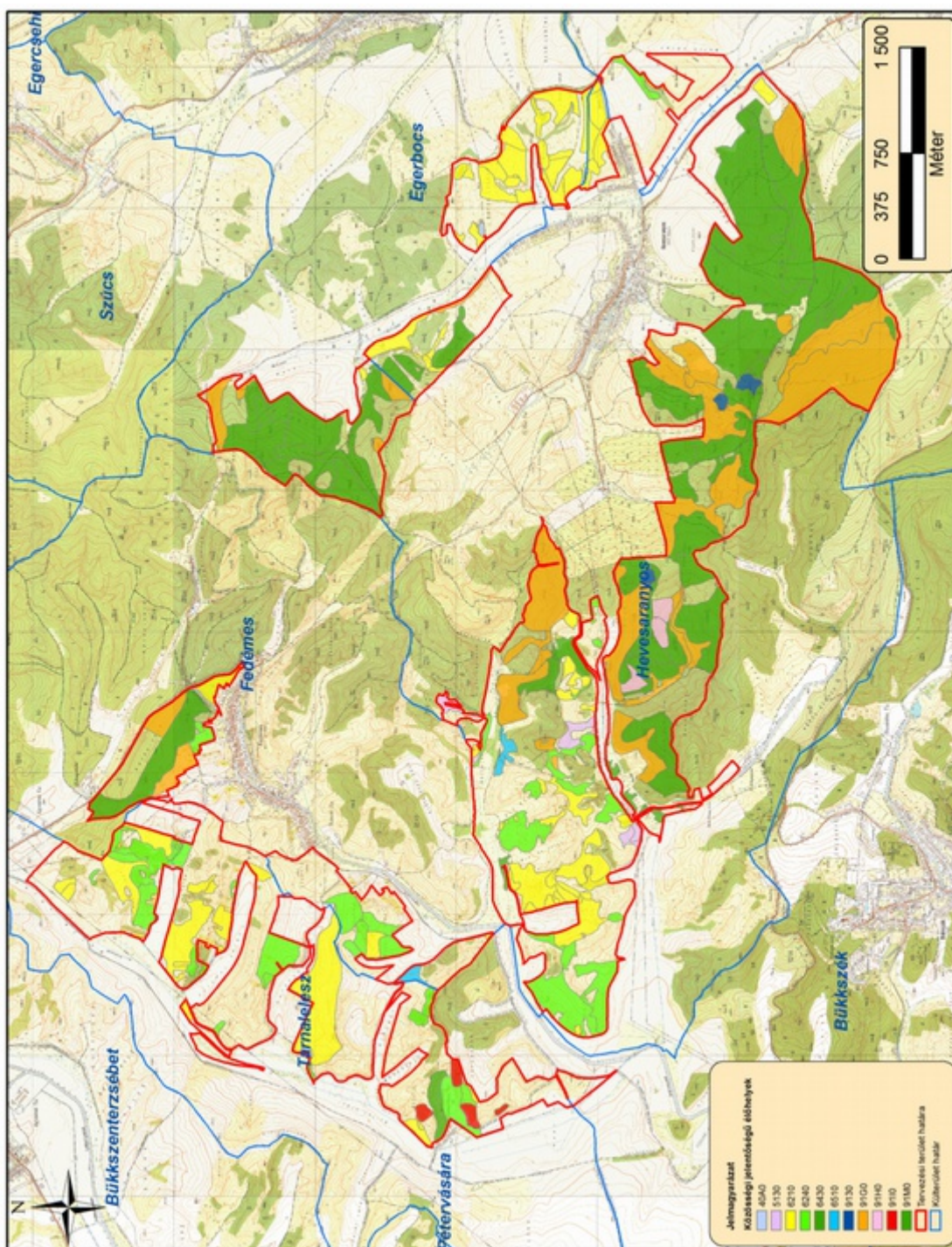

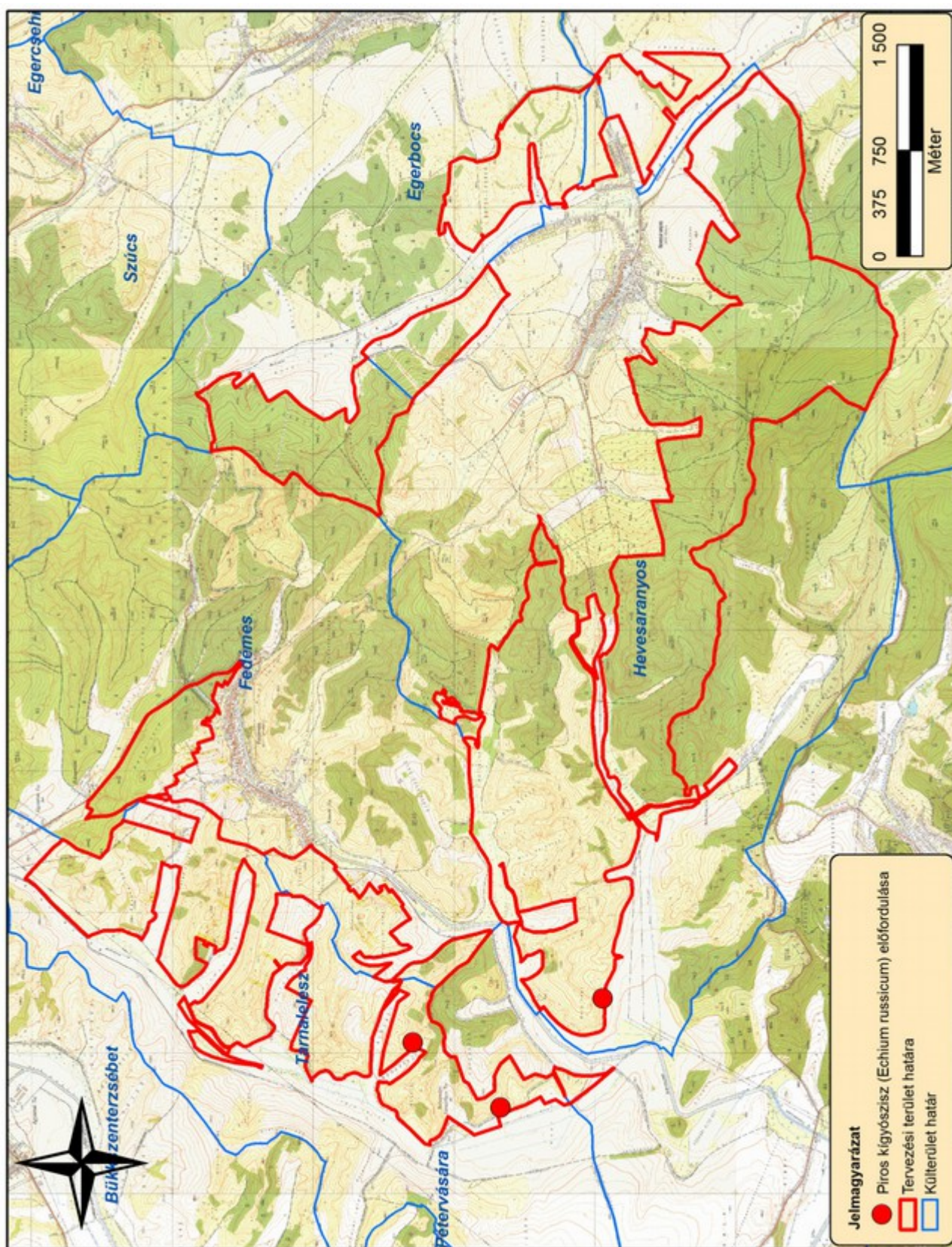
5. ábra: A tervezési terület ökológiai hálózat térképe (2014)

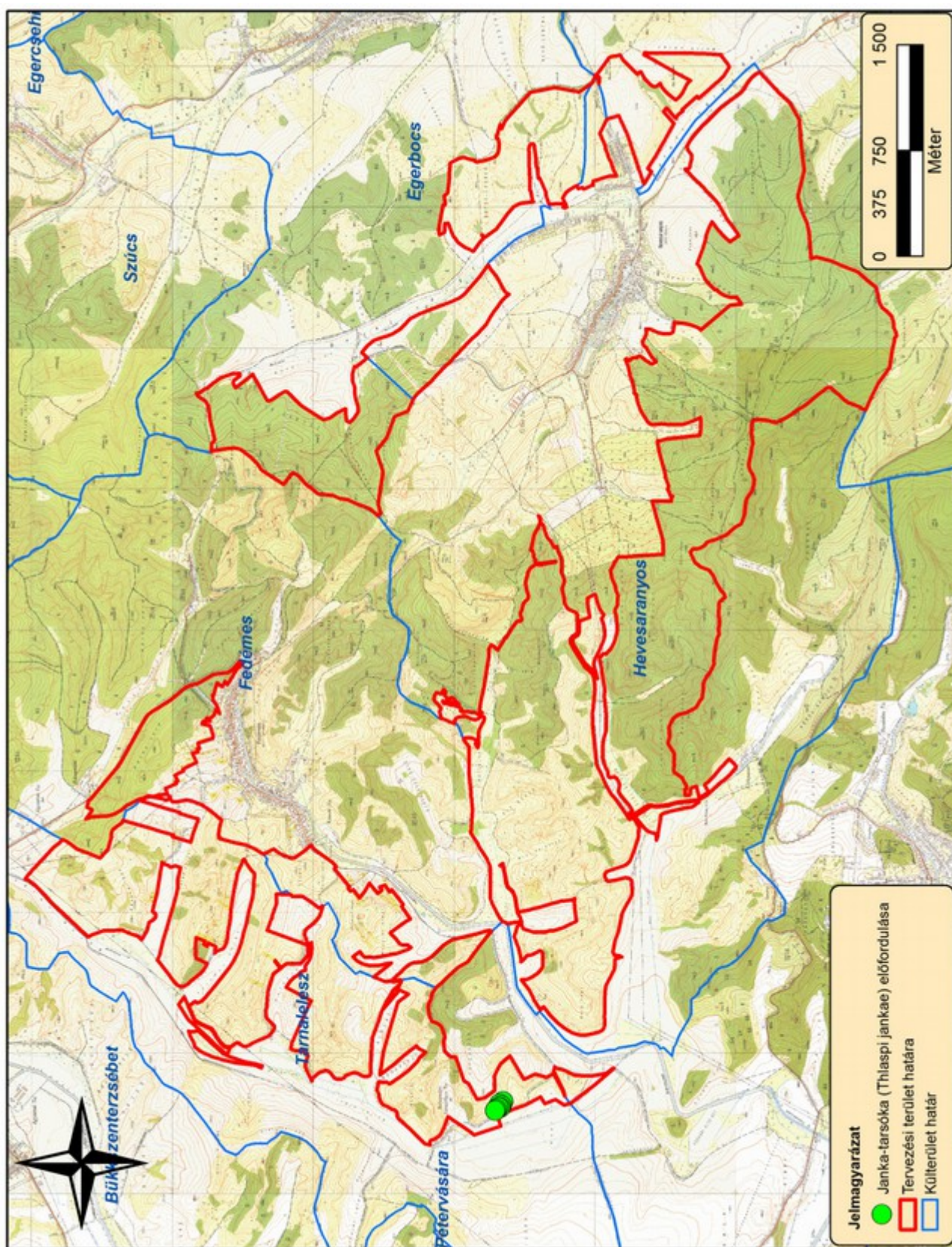
6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (2014). (Magyarázat: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások; B2 - Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet; B5 - Nem zombékoló magassásrétek; D34 - Mocsárrétek; D6 - Ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet; H4 - Erdőssztyeprétek, fűszáraz irtás-rétek, száraz magaskórósok; H5a - Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek; K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5 - Bükkösök; L1 - Mész- és melegkedvelő tölgyesek; L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek; M6 - Sztyepecserjések; OB - Jellegtelen üde gyepek; OC - Jellegtelen száraz-fél-száraz gyepek; P2a - Üde és nedves cserjések; P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések; P2bN - Borókásodó szárazgyepek; P3 - Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú fiatal erdősítés; P7 - Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök; P8 - Vágásterületek; RA - Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok; RB - Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők; RC - Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők; RDb - Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; S1 - Ültetett akácok; S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek; T6 - Extenzív szántók; U10 - Tanyák, családi gazdaságok; U9d - Állóvizek)

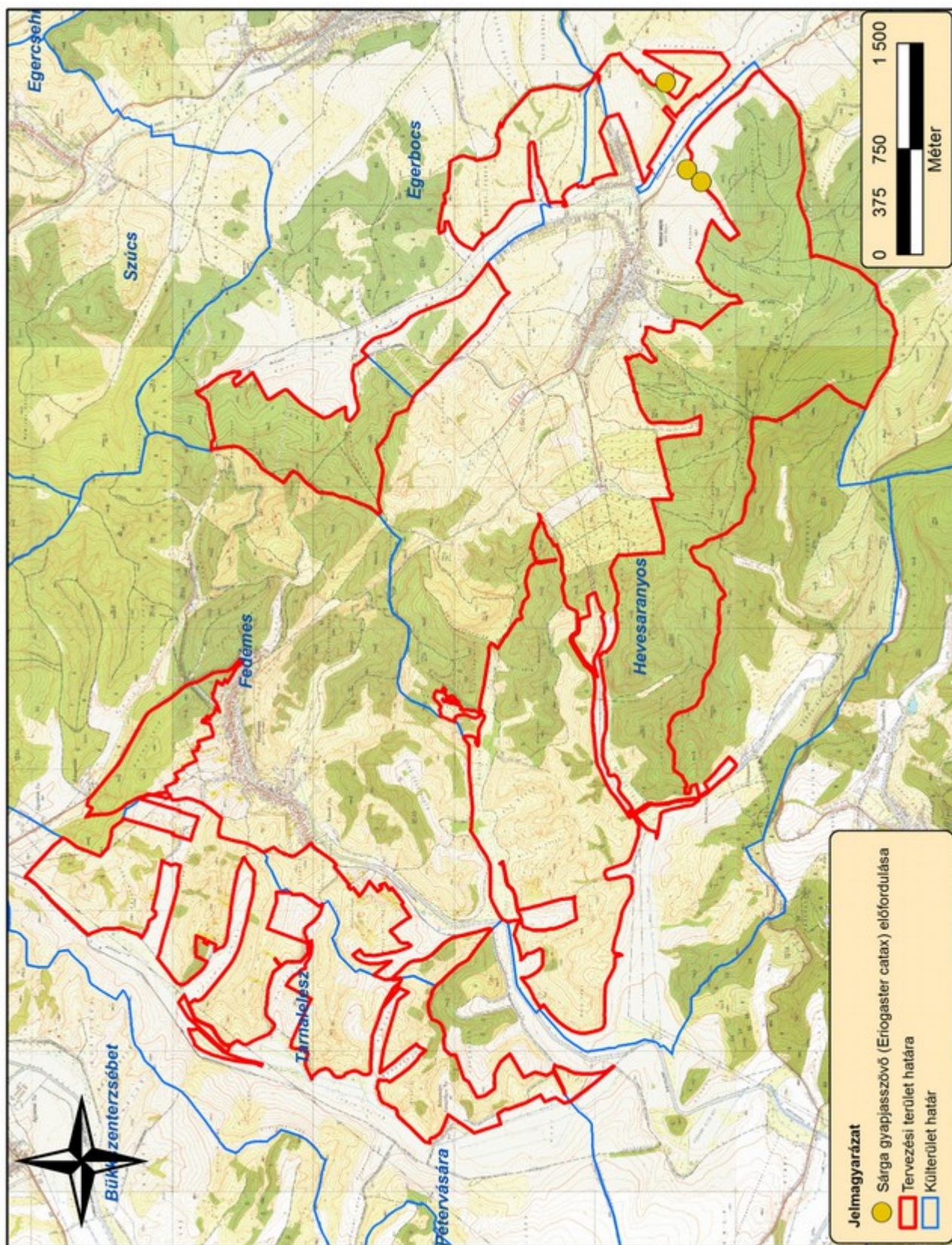
7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe (2014).
(Magyarázat: 40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések; 5130 - Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fe-
nyérekben vagy mészkedvelő gyepekben; 6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett
változataik; 6240 - Szubpannon sztyeppék; 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétei; 6510 - Sík- és
dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*); 9130 - Szubmontán és montán bükkösök
(*Asperulo-Fagetum*); 91E0 - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők
(*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 91G0 - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeae*-val és *Car-
pinus betulus*-szal; 91H0 - Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel; 91I0 - Euro-szibériai erdőssztyepp-
tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.); 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek).

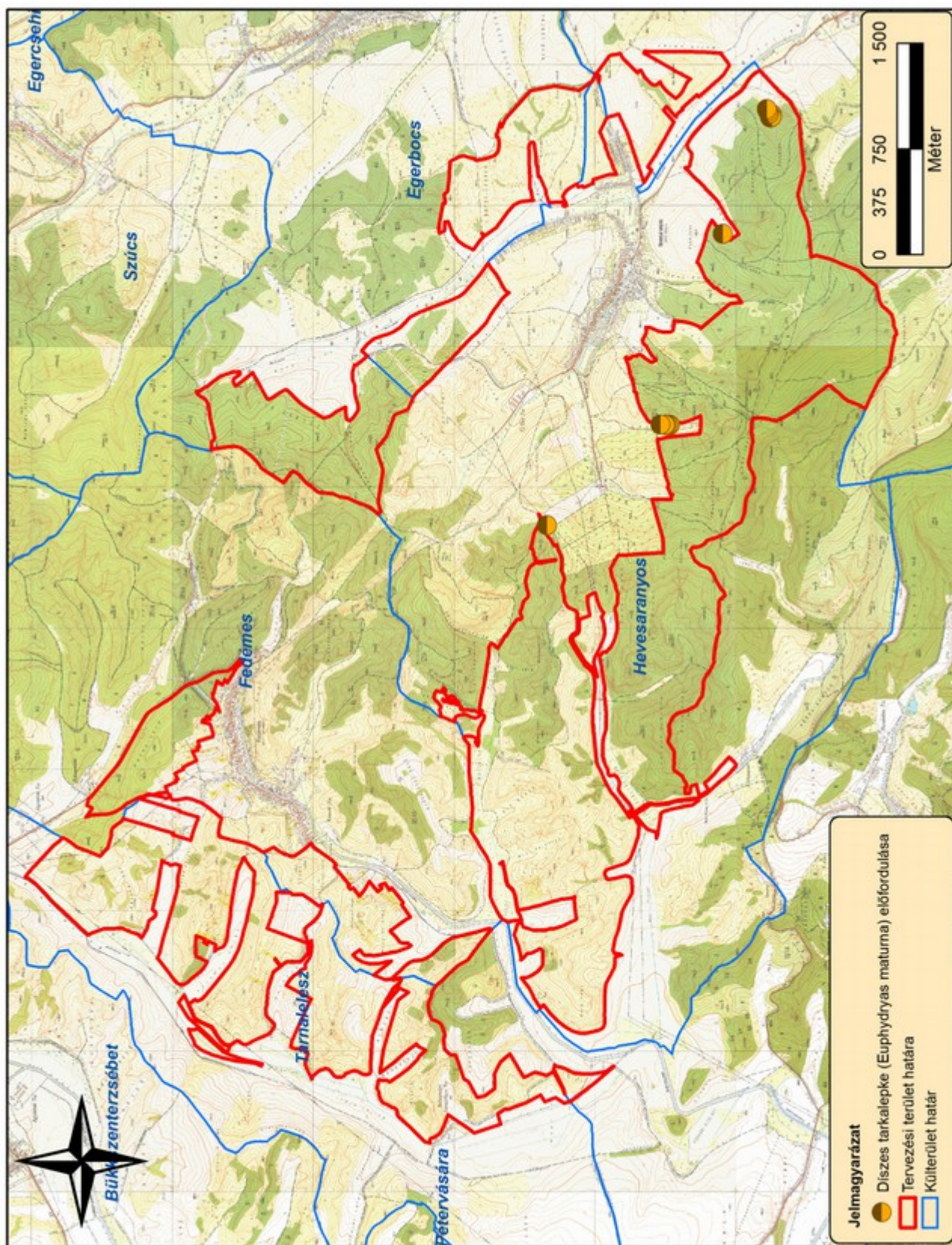
8. ábra: Községi jelentőségű növényfajok térképe I. (2014) (piros kígyószisz)

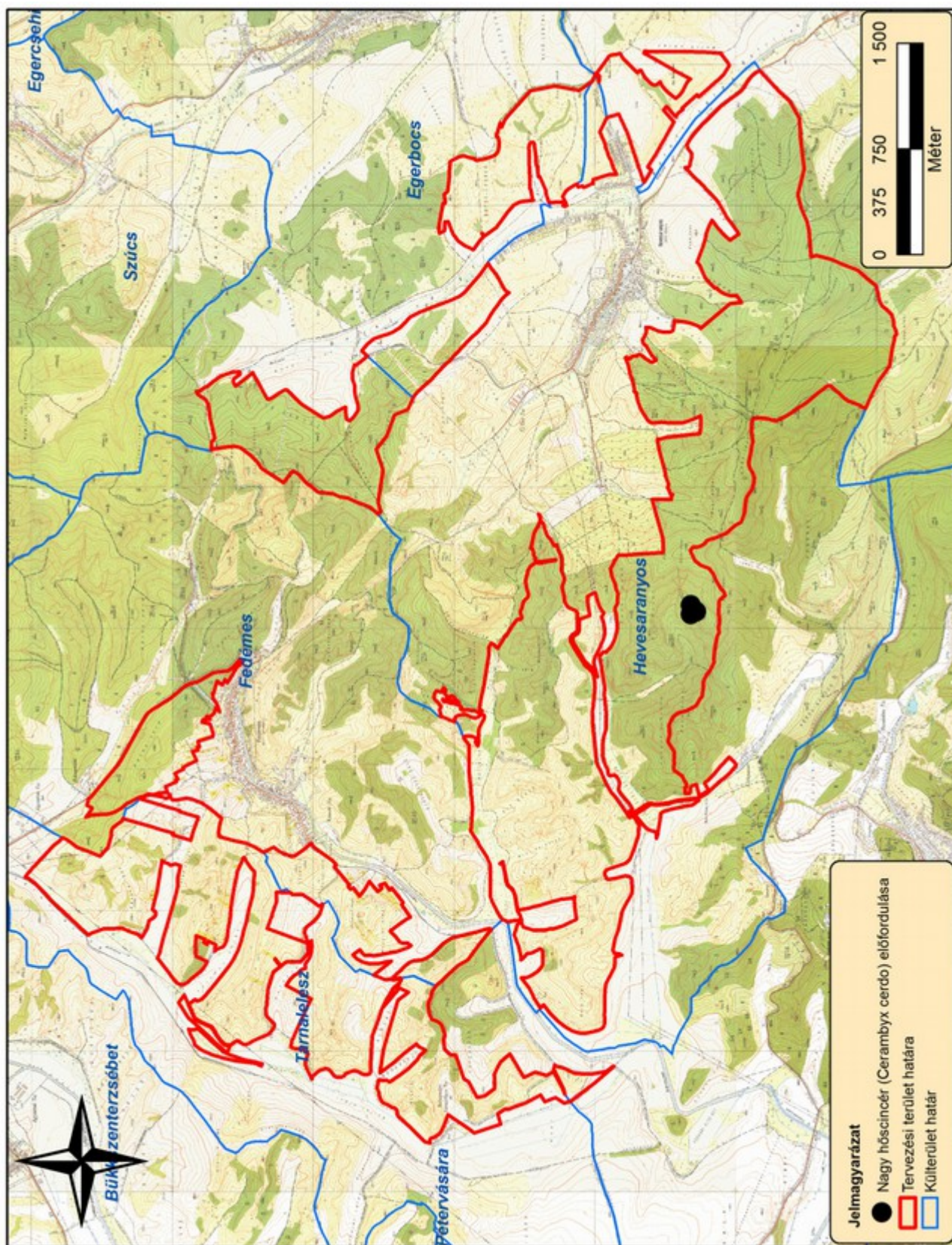
9. ábra: Községi jelentőségű növényfajok térképe II. (2014) (Janka-tarsóka)

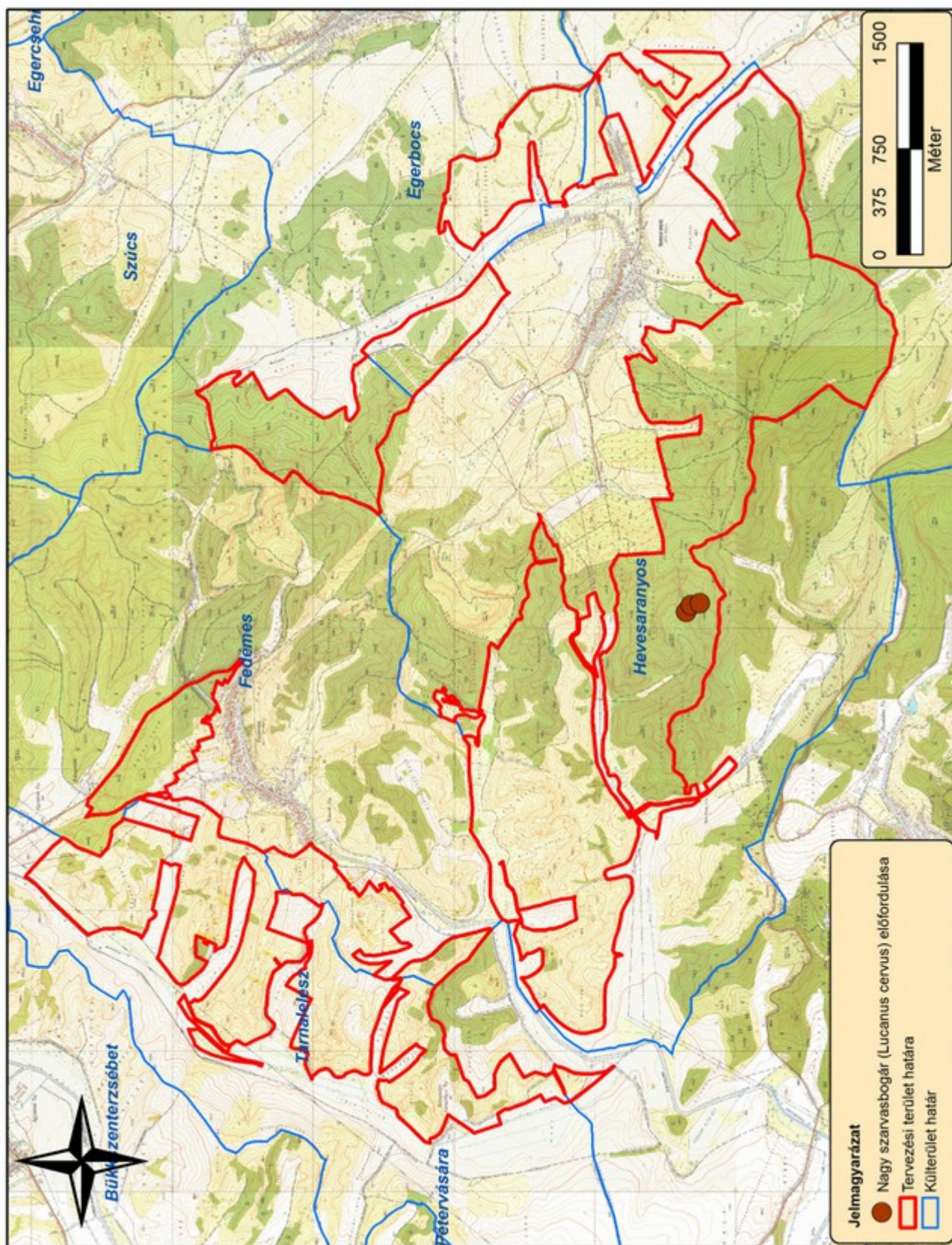
10. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe I. (2014) (sárga gyapjasszövő)

11. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe II. (2014) (diszes tarkalepke)

12. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe III. (2014) (nagy hősincér)

13. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe IV. (2014) (nagy szarvasbogar)

5. Fotódokumentáció

1.kép: Erdő-cserjés-gyep mozaikok a legmeghatározóbb élőhelyek (KE-1)

2. kép: Akácosodó sztyepprét Hevesaranyosnál

3. kép: Borókás szárazgyepek, völgytalpon nádasodó mocsárréteken

4. kép: Húsmarhával történő legeltetés Tarnalelesznél

5. kép: Nádasodó, foltokban kanadai aranyvesszővel fertőzött mocsárrét

6. kép: Elakácosodott erdőterület Fedémesnél

7. kép: Szubmontán bükkös Hevesaranyosnál

8. kép: Cseres-tölgyes Hevesaranyosnál